Poštarina plaćena u gotovom

Pojedini broj 2·50 din

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER

TARTALOM:

Szakács Gábor: A parasztság helyzete Délkeleteurópában — 129

Lőrinc Péter: Fogyatékosok iskolája (novella) — — — — 133

Sántha Péter: Süppedő talajon — — — — — — — — 136

Laták István: Kószálni hideg hajnalokon . . . (vers) — — 137

Jugoszlávia és a Szovjetúnió — — — — — — — — 138

Zári Ágnes: A tanyán (novella) — — — — — — — — 140

Vámos Dezső: A hitem nem eladó (vers) — — — — — 144

Révész Illés: Széljegyzetek — — — — — — — — — 144

Szántó Árpád: Világszemle — — — — — — — — 148

FIGYELŐ:

Kisebbségi népieseink mozgalmához (Kalmár István) — — 154

A magyar hangosfilmek (Laták István) — — — — — 157

A szovjet-bulgár gazdasági szerződés (T. G.) — — — — 159

KRÓNIKA — — — — — — 159

VII. ÉVF. ● SUBOTICA ● 1940. MÁJUS 1. ● 6. SZÁM

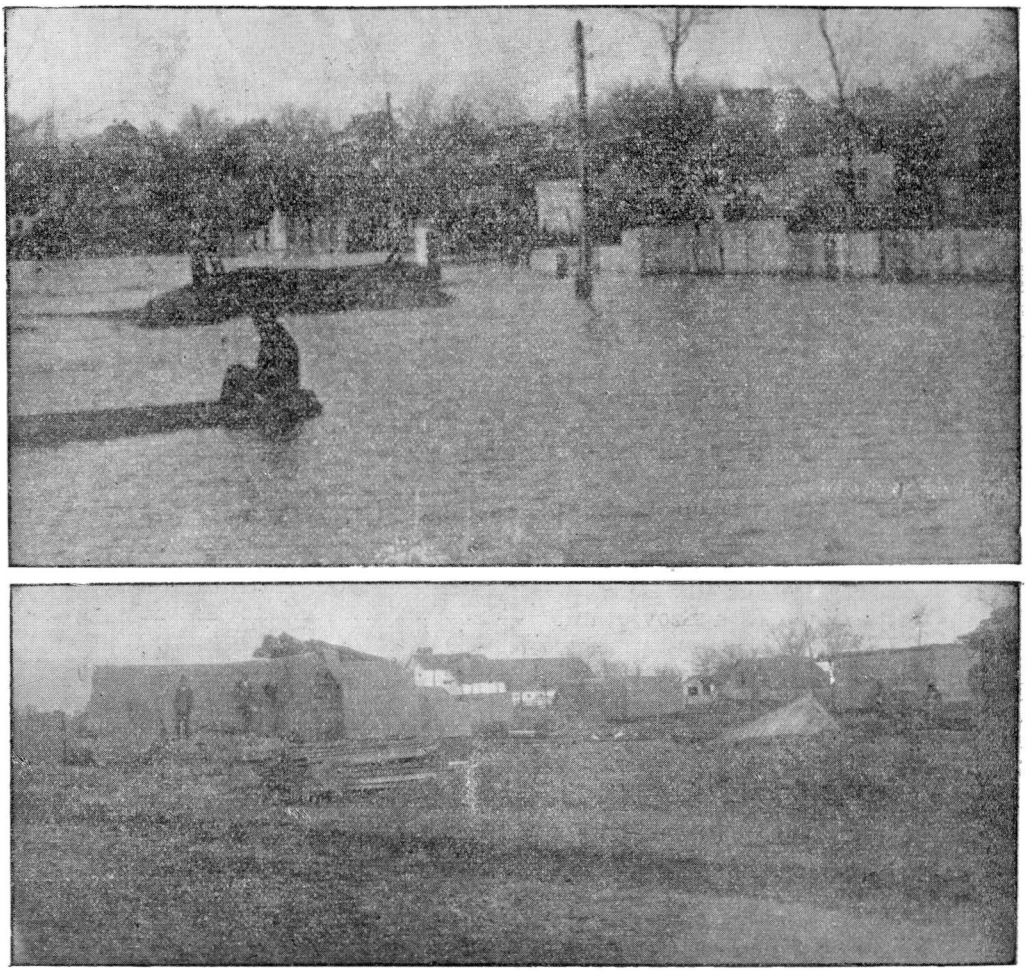

A bácskatopolai árvíz és talajvíz pusztítása

A parasztság helyzete Délkeleteurópában

(Harmadik, befejező közlemény)

A különböző paraszt-ideológiákat röviden a következőképen jellemezhetjük. Főcél: a földreform és a paraszt-gazdasági szövetkezeteken nyugvó államszervezet. Emellett a legteljesebb magántulajdon elve alapján állanak, elvetve a földbirtok ujbóli terjeszkedésének állami ellenőrzését is. Egyszóval a földreform által felosztott földek szabadon növekedhetnek és ezzel ismét lehetővé van téve a szegényedési és gazdagodási folyamat. Ezek a törekvések kifejezésre jutnak különböző parasztpolitikai pártok (a jugoszláv Földműves Párt, a magyar Nemzeti Parasztpárt, a román Nemzeti Parasztpárt) gazdasági szervezetek programjában. Legtisztábban a bolgár parasztságnál volt észlelhető. Itt ez az ideológia, közvetlenül a világháború után, gyakorlati formát is ölthetett.

A háborút követő forradalom zűrzavarában a bolgár parasztpárt Sztambolijszkival az élén uralomra jutott. Az agrárreformot a legradikálisabb módon hajtották végre. Mindenki annyi földet kapott, amennyit meg bírt művelni. Paraszt-szövetkezeteiken keresztül megkezdték az állam politikai és gazdasági irányítását, de a magántulajdon szigorú elve alapján a pénzintézetek és az ipari termelés belügyeibe nem avatkoztak. A parasztság továbbra is függőségben maradt a pénztőkétől. Az ipari és agrártermékek közötti árkülönbözet továbbra is az ipar urainak zsebébe hajtotta a parasztság hasznának nagy részét. A birtok felosztását szívesen tűrte a bolgár nagypolgárság, mert ez piacbővülést jelentett számára, de a politikai hatalom átadásába már nem nyugodott bele. Az állampolitika irányításától sok minden függ; a különböző monopolok és a vámhatárok előnyei nagyban hozzájárulnak a pénztőke gyarapításához s az államkasszába folyó adók és egyéb jövedelmek összege ugyanezt a célt szolgálhatja. Érthető tehát, hogy a nagytőke miért ragaszkodott az államhatalomhoz. Mivel a bolgár parasztság nem nyúlt a pénztőke megrendszabályozásához, sorsa már előre megpecsételődött és rövid pár évi uralkodás után politikai hatalma megszünt.

A paraszt-ideológia kispolgári. A fejlődés törvényeit nem veszi tekintetbe. A tőkésuralommal elégedetlen, annak megrendszabályozását követeli, de ugyanakkor a szocializmus ellen is harcot hirdet. A két rendszer között, egy harmadikat akar kiépíteni. Nem számol azzal, hogy a szétszórtan élő parasztság nem lehet olyan erős politikai tényező, hogy az uralkodó nagypolgárságot a politikai porondról véglegesen letegye. A gazdasági érdekek tarkasága nem nyújthat olyan terepet egy közös lelkiség és egy közös

szilárd eszme kifejlődésére, mint például a munkásságnál. Kifejlődhet a közös akarat egy bizonyos cél eléréséért, de ez rendszerint csak kerületekre, vagy országrészekre korlátozódik. Országos parasztakciókra csak a gazdasági és politikai válság idején lehet számítani, ekkor azonban a gazdasági fejlődés folytán már más tényezők veszik kezükbe az irányítást.

A gyenge kultúrával rendelkező parasztság, mire megértené és magáévá tenné a harmadik rendszert, mely végeredményben ugyanaz, mint a már fennálló, gazdasági helyzete folytán radikálisabb utakra kényszerül. Ezeknek az okoknak tudható be, hogy a parasztdemokrácia elve nem valósulhat meg és mindig csak életképtelen elmélet marad.

Az eddig leírt gazdasági fejlődéssel szoros kapcsolatban van a paraszt-államok politikai fejlődése is. A liberális demokrácia, mint uralkodó gondolat nyugatról jött. Először a harmadik rend (a polgárság) tette mgáévá és tőle vette át a parasztság. A parasztság ettől az áramlattól várta a föld igazságos felosztását, az adók és különböző állami járulékok leszállítását, sőt — mivel a legnagyobb tömegű gazdasági réteg — uralomrajutását. Ezek a vágyak ködbevesztek. A parasztság a városok uralkodó rétegétől vette át a szabadság és az egyenlőség jelszavát, de az államokat a városok nagypolgársága irányította. Ezek hangoztatták ugyan a demokratikus elveket, de érdekeik ellentétben állottak a parasztság többségének érdekeivel. A gyáripar végeredményben a parasztság érdekeit is szolgálja, de fejlődésének első szakaszán nagy áldozatokat követel tőle. Ha ez a fejlődés tervszerűtlen, ha az épülendő gyárak nem a parasztság szükségleteit fedezik és azok termékeit fogyasztják, akkor ez a fejlődés végeredményében nem jár haszonnal a parasztság részére. Az ujonan alakuló nagypolgárság azonban hasznot húz belőle, minden erővel támogatja az ipari fejlődést és annak pénzelését jórészt az államjövedelemből fedezi. Ilyen körülmények között lehetetlen a teljes politikai szabadság. A fejlődés eredménye: az eléggé szabadelvű alkotmányok mellett korrupt és erőszakuralomra berendezett közigazgatás keletkezett. Ezt igazolja a román liberális uralom 1928-ig, Bulgáriában ez volt a helyzet 1934-ig és ugyanezt mutatták az egyes szerbiai pártok uralmai is. Ezek az uralmak a parasztsággal szemben reakciósak, de azért minden eszközt felhasználnak, hogy szavazataikat megkapják. Minden párt programjában a legfontosabb helyet a parasztság helyzetének feljavításáról szóló pontok foglalták el. Minden párt azzal igyekezett meggyőzni a parasztságot, hogy ez az ő pártja. A választási kampányoknál nagy pénzösszegeket fordítottak vesztegetésekre és mivel a parasztság többsége szegény, ezzel eredményeket is értek el.

A parasztság szegénysége, az elmaradottság és a köztük lévő gazdasági különbségek lehetetlenné teszik a független, az úgynevezett „tiszta" parasztpártok alakulását olymódon, hogy azok a parasztság többségét felöleljék. Mindezen nehézségek ellenére a délkeleti államokban a parasztságnak vannak *látszólag* független pártjai.

Romániában ez a parasztpárt 1918-ban alakul meg. 1926-ban egyesül az erdélyi román Nemzeti Párttal és 1928-ban uralomra kerül. Az uralomrajutás első 18 hónapjában bizonyos gazdasági reformokat hajtottak végre, de ezek lényegében nem változtattak a parasztság helyzetén. Károly király visszatértekor Maniu miniszterelnöknek, aki egyben a párt feje is volt, le kellett mondania. A tekintélyesebb vezetőket a polgárság magához vonta és a párt a gazdasági válság okozta nehézségekből nem tudott kiutat találni, lassan szétomlott. 1933-ban ujra a liberális párt kerül uralomra, de a parasztság nyomora és az ebből eredő vasgárdista befolyás erősödése polgárháborúval fenyeget. 1938-ban végül az önkényuralom az összes pártokat feloszlatta.

Jugoszlávia nemzetiségeinek parasztsága különböző fejlődési fokokat mutat fel. A szlovén parasztság kereszténységszocialista alapon nyugvó klerikális pártba tömörül. A horvát parasztságnak már a háború előtt önálló pártja volt, de a háború után megindúló polgári elemek beözönlése a pártban a szociális jelleget háttérbe szorítja és ennek helyét a nemzeti jelleg veszi át. A szerb parasztpárt megalakítása csak 1918-ban sikerült véglegesen. Az ekkor uralkodó forradalmi hangulat következtében nagy tömeget tudott magának biztosítani, de programja hamarosan kiegyenlítődött a polgári pártok programjával és befolyása is csökkent. A diktatúra bevezetése után működése a minimumra korlátozódik. Az utóbbi éveknek rossz gazdasági viszonyai ujra balra tolták a parasztságot és a párt programja ismét eltávolodik a polgári pártok programjától.

Bulgáriában a földmíves párt még a háború előtt fennállt. A forradalmi hullám uralomra juttatta. Ez az uralom 1919-től 1923-ig tartott. 1923-ban a nagypolgárság és a katonaság által vezetett ellenforradalom letörte. Ezekben a harcokban 20 ezer paraszt vesztette életét. 1923-tól 1934-ig féldemokratikus rendszer volt uralmon. Ez alatt az idő alatt a hatalmon a városi „demokrata" pártok, a makedon terroristák és a fontosabb katonai személyiségek osztozkodtak. 1934-ben a tiszti liga által irányított puccs katonai diktatúrát vezetett be.

Amint látható, Délkeleteurópa államaiban a látszólagos demokrácia helyébe a nyílt, vagy burkolt diktatúrák léptek. A parlamentáris uralom fennállásának idején, ha mindjárt kis mértékben is, de lehetővé tette a parasztság panaszainak nyilvánosságra hozatalát, míg a diktatúrák hatalmi szervei ennek legkisebb megnyilvánulását is elnyomták. A parasztság forradalmosodni kezdett és igen erős csendőrkülönitményeket kellett igénybe venni lecsendesítésükre. (Galicia, Besszarábia, a Dunántúl vidékén Magyarországon, Horvátország).

A termelés jobb menetének idején a politikai szabadság nem elsőrangú kérdése a parasztságnak. Figyelmét leköti a gyarapodási lehetőség csalóka igérete. Ennek szétfoszlásával érdeklődése megnövekszik a politika iránt, de ilyenkor megvonják tőle a politikai jogok gyakorlását, mert gazdasági helyzetének romlása egyben szélsőségessé teszi.

Az 1935/36-os évek gazdasági lendülete kissé lecsendesíti a parasztságot, de az 1938/39-es évek lanyhulása ujra a tevőleges politika terére szólítja. A politikai mozgalmak ujra erősödnek. A külpolitikai viszonyokból adódó kényszerhelyzet és a parasztság termékeinek ujbóli kelendősége az európai háború folytán, magukkal hozzák a nagypolgárság és a parasztpártok vezetőségeinek kiegyezését. (Jugoszláviában a HSS és a Földmíves Párt, Romániában a nacional-caranisták részvétele a kormányban.) A kisparasztság zöme terményeivel nem vesz részt a piacokon, nem érez előnyt a háború okozta javulásban. E parasztréteg álláspontja politikai téren nagyon kis mértékben változott. De a középparasztság előtt újból megcsillantak a gyarapodás lehetőségei és már nagyrészben közömbös a belpolitikai kérdésekkel szemben.

A gazdasági helyzet alakulása és a parasztság politikai érdeklődésének viszonyát vázlatosan a következő táblázat mutatja be:

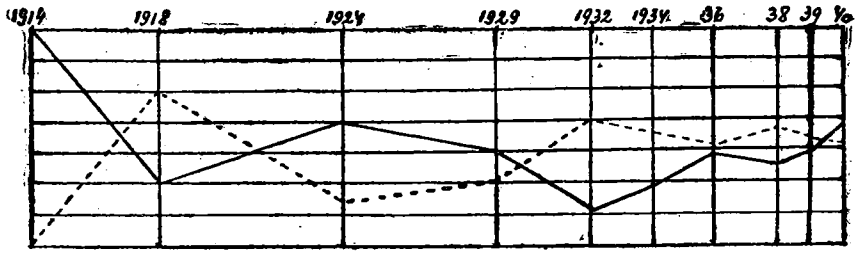

A fenti táblázaton látható fekete vonal a gazdaság menetének hullámzását, míg a szaggatott vonal a parasztság politikai érdeklődését és aktivitását mutatja. Látható, hogy az 1914—18-as rendkivüli évek után a politikai érdeklődés mélypontjai mind magasabbra jutnak, míg ezzel ellentétben a gazdasági hullámzás csúcspontjai mind mélyebbre kerülnek, kivéve a háború okozta fellendülést, mivel Délkeleteurópa államainak eddig még sikerült elkerülni a háborút.

Végkövetkeztetésképen Délkeleteurópa parasztságának gazdasági színvonala hanyatlik. Ez a hanyatlás erős elváltozást idéz elő a középrétegeknél és a munkásság életszínvonala felé közelitī őket. Ugyanakkor az uralkodó körök parasztmentési akciókat vezetnek, hogy letompítsák a növekvő elégedetlenség élét, de a gyökeres orvoslás elmarad. *Szakács Gábor*

Az emberek növényekre hasonlítanak. Tegyétek le őket a legsötétebb pincébe, a világosság felé fognak emelkedni, még akkor is, ha az a világosság csak egy halvány kis sugár.

Fogyatékosok iskolája

Tizenegy óra felé jár az idő és a tanítónő már fájlalja sérült gerincét. Visszaül a katedrára, maga elé mered és igyekszik eltalálni azt az ülő helyzetet, amelyet fájó gerince megkíván. A torka gyűjti a hangos beszéd és a finoman szállongó krétapor gennyét, a hangszálait külön-külön érzi meg az erőltető hangoskodásban. Szeme elé fehéren villogó fénypörnyét remegtet a villogó ideg, agyának jobboldalára súlyos nyomás nehezedik. Nem tud gondolkozni, csak mint vásári automatáknál a beidegzettség tudattalan megszokása, adja a fájó csatornára a recsegő szavakat.

— Te barom! — szakad ki belőle és újból hozzáfog megmagyarázni az összeadás és kivonás közti különbséget.

— Értsd meg végül! Hat dinárod volt és a cukor, amit vásároltál, öt dinárba került. Hát hány dinárod maradt, mire kikerültél az üzletből?

— Tizenegy, — válaszolja már nyolcadszor a hatalmas koponyájú gyerek és szemei örömtől csillannak meg, hogy sikerült megoldania a nehéz feladatot.

A tanítónő összeroskad. Érzi, hogy nincs már ereje hozzá. És sehonnan semmi bátorítás, a sok ostoba gyerekszemből sehol sem villan felé az értelem, sehol a fölény, a szellemi felsőbbség mosolya. Hogy felkacagott volna az egész tanulósereg Jóska feleletére, a Jóska örömtől csillanó szemepillantására, minden más osztályban. Hogyan csiholja ki a szellem szikráját a hibásak osztályában? Először van közöttük és sehogyan sem tud belehatolni különös lelkivilágukba, groteszk egyéni logikájuk útvesztőjébe.

Talán különleges felkészültség, lélektani tudás kellene hozzá? Más különleges módszerek, más utakon haladás? A környezetük megismerése? Kis szocigráfia, kis pszihológia? Nem követelték tőle. Egyszerű, szimpla tanító, akár a többi. Benne volna a hiba? De akkor nem helyezték volna ide a fogyatékosok osztályába. Nem benne, a gyerekben kell legyen a hiba.

— Te állat! *Egy*, érted, *egy*. Nem tizenegy. Egy dinárod marad. Vagy azt képzeled, a boltos visszaadja az öt dinárod és tán még öt dináros ráadással is tetézi?! A te szép szemedért?!

Várja az osztály kacagását. De sehol kacaj és sehol mosoly. Sehol az értelem felvillanása. Kialudt lámpások húnynak a nyitott szemekből, csukott agyakból. Nincs kulcsa hozzá! Vagy minden kulcsok elvesztek e gépezetekhez?! Mint a mindent elnyelő ködtengerből az uccai lámpák csillagszerűen elvágott, szigetelt nyirkos fényei, úgy fagyasztanak a megszokott meleg szemsimogatások helyén a kósza tekintetek.

— Hány dinárod marad Jóska?

— Tizenegy.

És újból felcsillan szemében az öröm. A tanítónő teljesen elveszti magát.

— Még vigyorogsz? Örülsz saját ostobaságodnak!

És már lesújtana a rettentően megütött koponyára, de valami

bizarr gondolat ötlik fel benne és lehervasztja karmozdulatát: üres, nincs benne agyvelő, megrepedhet! Nincs már ereje a küzdelemre.

— Mars a helyedre! Ne is lássalak többet!

Fáradt. Úgy érzi, egy szót többé ki nem préselhet gennytől dagadt torkán.

— Rajzoljatok! Ki mit akar. Ki is festhetitek.

Egyenesen ül a katedrán. Így kívánja sérült gerince. Talán mégis benne a hiba? Talán van kulcsa a csukott szekrényeknek. És talán nem is üresek a szekrények. Csak épen rendezetlen a tartalmuk. Össze-vissza dobálta a különleges életük. Fellapozza az anyakönyvi lapokat. A Jóska lapját nézi. Tizenegy éves. Elrémül. Már gimnáziumba kell járjon. És itt van a második elemiben. Idegen nyelveket kell tanuljon. Persze, persze, itt is idegen nyelven tanul s csak az ő jóakarata, hogy anyanyelvén is vet neki pár magyarázó szót. De mit tanult eddig? Négy éven át tanulta a számok rendjét. Hogy egy után kettő és azután három... Alkohol?

Leszáll a katedráról. Végigsétál a padok között. Jóska feje fölött kiegyenesedik. Lám, lám, Jóska virágokat fest, virágzó fát. Van látása, van képzelete. De a meglepetés belerándul fájó gerincébe.

— Mit csinálsz, te szerencsétlen? Zöld virágot, piros leveleket hol láttál?

A Jóska szemében felcsillan az öröm.

— Így szebb. És ilyen is.

Hirtelen gondolattal:

— Hívd be az anyád! Látni akarom.

*

Rokkant koldusasszony áll meg az asztala előtt. Zöld ujjasából kihullnak a piszkos könyökök, fejkendője alól fakó hajfürtök tapadnak a homlokra. Hatalmas bakkancsa kopog, mint csónakban, egyik részében húzódik meg benne a lába. Arca fakó, vértelen, elhalt bőre fityeg és kifejezéstelen, kialudt lámpások a szemei.

— A Jóska? — mondja, — a Jóska, — és élet gyúl ki a szemében. — A Jóska az egyetlen örömem. Nem tudom, mért ver az isten a gyerekeimmel. De a Jóska, az az igazi gyerekem. A Jóska. Okos, értelmes. Nem csodálom, hogy miatta hivatott.

A tanítónő meglepetve veti fel szemét.

— A Jóska?

— Az. A szegény Feri, az hibás, szegény. Még nem beszél. Nyolc éves és nem beszél. Csak ül, megül egy helyben. És folyik a nyála. Még nem beszél.

A tanítónő hirtelen felveti a fejét a pálinkagőzre.

— Maga iszik.

— Hogy iszok? Iszok, iszok. Muszáj inni. Hogyne innék. Nincs fa, hát iszok. Kályha sincs az istállóban. Iszok. Kell. A meleg kell.

— A Jóskának is, a Ferinek is . . .

— Nekik is. Adok nekik is. Nem mostohák. A meleg kell. Az

nagyon kell. Fa nincs — iszunk. A pálinka kell. Meleget tart. A hideg istállóban.

— Istállóban lakik?

— Ott. Ott nincs nagy lakbér. Csak fúj be a szél. Befújja a havat.

— Nem dolgozik?

— Ha felfogadnak. Nem szívesen fogadnak fel. Azt mondják, lopós vagyok. Hát nem mondom, lopok néha. Hogyne, lopok is. Ha kell. Mert már nem nagyon adnak munkát. Hogy lopok. Meg hogy nem vagyok étvágyos. Piszkos vagyok, meg tetves.

— És vannak tetvei?

— Tetveim? Azok vannak. Vannak, hogyne volnának. Kinek ne volnának. Nem mondom, azelőtt . . . Mert volt úgy, hogy megmosakodtam. Míg élt a férjem. Már — az első. Az első férjem. Mikor nála voltam.

— Meghalt?

— Meghalt? Biztosan. Biztosan meghalt.

— Nem tudja?

— Elhagyott. Régen. Csak a gyerekem, látja, azt tudnám, az meg van-e.

— Hát több is van még?

— Volt. Volt.

— Mennyi?

— Hát azt így . . . várjon csak . . . Pesten voltam cseléd. Ott volt egy . . . az úrtól. Azt kiadtam falura.

— Az úrtól?

— Attól. Nem hagyott békén, no. A naccsága meg kidobott.

— És azután?

— Összeálltunk. Egy katonával.

— Tőle is volt gyereke?

— Volt. Velünk volt. Aztán jött a háború. Elment. Dolgoztam. A gyereket ki kellett adjam.

— Volt még azután férje?

— Összeálltunk. Egy csavargóval. Koldultunk. Bécsben. A gyerekek a supában. Ott születtek. Ott voltak, míg mi jártunk. Hagytam nekik kenyeret. Pálinkásat. Hogy ne fázzanak.

— Hát hányan voltak?

— Hárman. Egy az emberrel valahol lemaradt. Mert elmaradt tőlem az emberem.

— Most egyedül van?

— Volt egy emberem. Nem törődött a gyerekkel. Verte. Inkább vagyok magamba. Kerülközik itt-ott valami a gyerekeknek. Dolgozok. Vagy koldulok. Hogy lopó volnék? Hát itt-ott lopok.

*

A tanítónő végigsétált a padsorok között. Megállt a Jóska piros falevelei fölött. Mintha hirtelen ráhibázott volna, meglelte volna a kulcsot.

— Más, mint a valóság! Mást akar a valóságnál. Álmot akar

a valóság helyére. Csak nem tudja. Mert valóságnak hiszi már magát az álmot. A vágy a valóság képében jelenik meg előtte.

Fájó gerincéhez egyenesedik és szinte önmagát megértve gondolja tovább:

— Pedig előbb valósággá kell tenni!

Lőrincz Péter

Süppedő talajon

Nagyobb folyók mentén gátakat húznak emberi életek, vagyonok biztosítása céljából. Az ember hosszú évezredek során megtanulta, hogy a tél elmúltával hatalmas víztömegek zúdulnak a lapályokra, s ha idejében nem történik gondoskodás, kész a szerencsétlenség. Kis vizek mentén nem volt szükség gátakra soha. A Krivaja szelíd patakocska, de a házakat mégsem lett volna szabad ideépíteni. Egy éve sincs, hogy itt jártunk ezen a helyen, akkor még nem épültek fel a viskók egészen. Ma romokban hevernek. Minden ház egy-egy nagyobb sárkupac, fagerendák, cserép és más törmelékek halmaza.

Az ember szívesen lakik meg a termékeny, vízben bő vidékeken. Már ős idők óta. Házaikat azonban mindig a magasabban fekvő helyekre építették. Az őskori ásatások is bizonyítják, hogy az ember már nagyon-nagyon régen tisztába jött a talajvizek ártalmas voltával. Tudta, hogy nem csak árvíz van, hanem az alúlról jövő, alattomos szivárgás is épp olyan rombolást vihet végbe, mint a mindent egy csapásra elsodró ár.

Amit tudtak már az őskorban, azt ne tudnák ma, a huszadik században, amikor a föld minden táján találkozhatni tudományos expedíciókkal, tudós geológusokkal, akik a talaj összetételét vizsgálják, ásványok után kutatnak és amikor az ember úgy olvas a földkéreg rétegeiből, mint egy nyitott, tisztánnyomott könyvből? Tudják, hogyne tudnák! De van ma valami, ami hatalmasabb minden tudásnál, ami felülkerekedik minden józan elgondolásnál: a szegénység. Ez űzte, kényszerítette ezeket az embereket ide, ebbe a mély árokba, ez húzta fel erre a nedves talajra a falakat, annak ellenére, hogy majdnem biztos volt az összeomlás.

Van azonban egy intézmény, amelynek feladata mindezeken a bajokon segíteni a szegénységen, az elesettségen. Szociálpolitikának hívják ezt. Ennek a szociálpolitikának köszönhető, hogy a nincstelenek házhelyeket kaptak. Akinek nincs, annak a legkisebb földdarab is drága, nagy érték, vagyon. Hogyne kaptak volna rajta, ha mindjárt akkora volt is, mint egy jókora sírhely. A földet azonban egy feltétellel kapták: építeni kell rajta. És a szegény emberek adósságokba verték magukat, dolgoztak éjjel-nappal, hogy fedelet húzzanak fejük fölé és hogy megőrizzék azt a darabka földet.

Látom azt a házat, melynek tulajdonosával tavaly beszélgettem. Ház? Ez is, mint a többi, romhalmaz. Két ember áll a falak előtt egy földomladékon. Talán ez is fal volt? Nézem a megrokkant falakat, a repedéseket. Mit akarnak itt ezek, talán ujra építeni? Ujra kezdeni a kínlódást a rettegést?

— Jó lesz, ha odébb áll a faltól, mert még rászakad. — Szól az egyik ember.

Szóba ereszkedünk.

Megtudjuk, hogy amikor a házak düledezni kezdtek, ujból működésbe kezdett a szociálpolitika. Az embereket kilakoltatták. A megrokkant házak kifoltozására 1000—1000 téglát kaptak a háztulajdonosok. Foltozás! A düledező falakat alátéglázni, a repedéseket betapasztani, a sarat szétmázolni. A talajt persze nem lehet megváltoztatni. Más részébe a községnek nem lehet az embereket átköltöztetni, ha mindjárt volna is hely, hová. Lehet egy süppedő, beteg talajra épített épületet tapasztással, foltozással megmenteni, foltozó szociálpolitikai intézkedésekkel egészsé-gessé tenni.?

Sántha Péter

Kószálni hideg hajnalokon . . .

Kószálni hideg hajnalokon,
Az ég még naptalan kéklik,
Az utakon se barát, se rokon,
Fájdalom fog el a szíved gyökeréig.

Munkába sietnek az álmos lányok,
Szemük minden férfin megakad.
Szeretnének egy jó házasságot
És rejtik a koraősz hajszálakat.

Gondozatlanságuk, fáradtságuk sért rég,
Szemed az unott szemükbe mélyed,
Hová szökött a hajnali lányokról a szépség,
Mért csak a pihent, munkátlan nők szépek?

Mért csak este a mozivásznak
Adják nekik, ami öröm, ami szépség, ami dal,
Mért nyűgös, hervadt és fáradt
Aki dolgozik, bárha fiatal?

LATÁK ISTVÁN

Jugoszlávia és a Szovjetunio

(Az alábbi cikket a Beográdban megjelenő Trgovinski Glasnik 1940. év. 46. és 47. számaiból állitottuk össze).

A régenstanács és a kormány nemrég hozott határozata, hogy kereskedelmi tárgyalásokat kezd a Szovjetúnióval, nemcsak gazdasági jelentőséggel, hanem nemzetpolitikai szempontból is elsőrendű fontossággal bír. Ha a tárgyalások sikerrel járnak, Jugoszlávia és a Szovjetúnió kölcsönösen kicserélhetik termékeiket, különösen nyersanyagaikat, amelyeket a mai nehéz viszonyok miatt csak nagy nehézségek árán lehet beszerezni. A gazdasági összeköttetéssel párhuzamosan ismét kifejezésre juthat a régi, hagyományos rokonszenv, amely a szerb és orosz népet régtől fogva összefűzi. Ennek a két szláv népnek történelmében nem egyszer jutottak kifejezésre testvériségi és vérrokonsági kapcsolatok. A szerbek sohasem felejtették el azt a segítséget, amit legnehezebb történelmi korszakukban északi testvérük nyújtott. Éppen ezért a kormányhatározat a nép legszélesebb rétegeiben örömteljes visszhangot keltett.

De a jugoszláv közvélemény ezeken a tényeken kívül még mást is lát a most meginduló tárgyalásokban. Elsősorban is a nemzetközi helyzetre való tekintettel, úgy véli, hogy ez a kormány-lépés felelet mindazoknak, akik nem éppen tiszta szándékkal már megkezdték a világ közvéleményének előkészítését egy esetleges balkáni konfliktusra. A Szovjetúnióval való kapcsolatok, mint a múltban, ma is Balkán függetlenségét és sérthetetlenségét biztosítják. Ha egyszer a balkáni államok szabadsága és függetlensége veszélybe kerülne, a két szláv nép mindig kész lesz ezt a szabadságot és függetlenséget megvédelmezni.

A kereskedelmi tárgyalásokkal kapcsolatban nem lesz érdektelen néhány szóban foglalkozni a Szovjetúnió gazdasági helyzetével.

A népgazdaság átalakításának ideje alatt a Szovjetúnió agrárországból ipari állam lett. Az ipari termelés és a mezőgazdasági termelés viszonya 1913-ban még a következő képet nyújtotta: a nemzetgazdaság 57.9%-a esett a mezőgazdaságra és 42.1% az iparra. De már 1937-ben az ipari termelés 77.4%-ra emelkedik, míg a mezőgazdaságé 22.6%-ra esik le. Ennek következtében a Szovjetúniót, mint ipari államot kell tekinteni azzal a különbséggel, hogy a Szovjet a kereskedelmi viszonyait sohasem használta ki piachóditásra és különleges haszonszerzésre. Egész egyszerűen csak a különböző javak kicserélésére szorítkozott.

A statisztikák alapján Szovjetoroszország 1937-ben ipari fejlettségét tekintve, Európában az első, a világon pedig a második helyet foglalja el. (Első helyen az USA áll.) Éspedig a következő iparágakban: gépek, mezőgazdasági gépek és készülékek gyártása, traktorok és teherautók termelése, szerszámkészítés és vastermelés. Első helyet foglalja el a világon a combain-gyártásban és a cukortermelésben. A különböző veteményekkel bevetett földterü-

let 1937-ben kitett 135 millió hektárt. Ebből búzával 31.5 millió hektár, gyapottal 2.1, lennel 2.1, cukorrépával 1.2, napraforgóval 3.3 és burgonyával 6.8 millió hektár volt beültetve. A mezőgazdaság több mint 100 millió tonna buzát, 24 millió métermázsa gyapotot, 5.3 millió métermázsa lent és 168 millió métermázsa cukorrépát termelt. Gyapottermelésben a Szovjetúnió első helyen áll Európában és a harmadik helyen a világon. (Az USA és Brit-India után).

1938-ban Szovjetoroszország megkezdte a harmadik ötéves terv végrehajtását. Ez a terv a termelés minden ágát még magasabb színvonalra kell hogy emelje. A harmadik ötéves terv speciális feladata, hogy: 1. fokozza a különleges acéltermelést, mivel ez a gépgyártásra elsőrendű fontossággal bír és így a gépipar produktivitása is emelkedik, 2. a kémiai ipar termelésének fokozása. A nehézipar fejlesztése mellett, ennek az ötéves tervnek megvalósulása után a könnyűipar is nagy tömegekben gyártja majd a különböző használati cikkeket. Különösen a textilipar produktivitása fejlődik erősen.

A fentiekből nagy általánosságban fogalmat alkothatunk maguknak arról, hogy mit vásárolhat Jugoszlávia a Szovjettől és mit adhat el neki. Oroszországtól, mint ipari államtól elsősorban is gépeket importálhatunk, különösen mezőgazdasági felszereléseket, autókat, teherautókat. Emellett a hadászathoz szükséges gépeket is, mivel ez az iparág különösen fejlett a Szovjetúnióban. Mint az orosz kivitel különlegességét, meg kell említenünk még a gyapotot, naftát és ennek melléktermékeit, azután különböző vasfajtákat, kaucsukot stb.

Ami a jugoszláv kivitelt illeti Oroszországba, itt elsősorban gazdag ásványi készletünk jöhet számításba. Különösen az acél nemesítéséhez szükséges ásványok, mivel ezekre Oroszországnak nagy szüksége van a most folyó harmadik ötéves terv megvalósításához. Itt kell közbeszúrnunk, hogy a hatalmas ukrán fémipar, de különösen a dnyepropetrovszki vízerőművek körzetébe eső ipartelepek sokkal könnyebben elláthatók ezekkel a jugoszláv ásványokkal, mint az onnan távoleső keletoroszországi vagy ázsiai lelőhelyek termékeivel. A színes fémek tekintetében Jugoszlávia jelentős helyet foglal el az orosz behozatalban. A szovjet réz, ólom, cink, bokszit, nikkel és más lelőhelyek mind távol esnek azoktól az ipari központoktól, ahol ezeket a fémeket feldolgozzák. Az oroszok nagy energiával kutatnak ujabb színesfém lelőhelyek után, de eddig csak az ipari vidékektől távoleső országrészekben fedeztek fel ujabb forrásokat. Igy az Uralban, Középázsiában, Murmanszk vidékén, Szibériában és Kaukázusban. A jugoszláv ásványok feldolgozása mindenképen sokkal kifizetőbb lesz, különösen a déloroszországi iparvidékek részére, mivel a szállítási költség innen oda lényegesen kevesebb, mint a hazai lelőhelyektől. A hatalmas lendülettel folyó szovjet építkezések, új gyárak, épületek emelése és városrendészet az építkezéshez szükséges anyagok nagy mennyiségét igényli. A Donec-medence különösen szegény cementben. Keletről szállítják oda ezt az anyagot.

Nagyon valószínű, hogy Jugoszláviából fogják az oroszok cementszükségleteik egy részét fedezni. Az orosz könnyűipar termelésének emelése lehetővé teszi, hogy gyapjút, bőrt stb. szállítsunk a Szovjetunióba. Ezenkívül valószínűleg dohányunk, aszalt gyümölcsünk is tekintetbe jön a kivitelnél és a gyógyszeriparnak még szüksége lesz a jugoszláv ópiumra is.

Ami az árúszállítást illeti, itt valószínűleg elsősorban is a víziutak jönnek tekintetbe. A Dunán, azonkívül az Adriai tengeren és a tengerszorosokon keresztül történik majd az árúcsere lebonyolítása. Szárazföldi úton csak Nyugat-Ukrajnába fizetődik ki a szállítás. A tengeri forgalmunkra, tengerészetünkre és az adriai hajózási vállalatok és kikötők forgalmára mindez kedvező hatást gyakorol és egész tengerpartunk jelentőségét nagyban emelni fogja.

A tanyán

— Gyorsabban szedd a lábad, te lány. Nemsokára itt a násznép és még minden a feje tetején áll. Gyujtsál be a kemencébe, a baromfiakat is le kell vágni. Na, lódulj, mit bámulsz? — János, Pista, mit álltok ott? Nem találtok magatoknak munkát? Az udvar nincs fölsöpörve, a disznóól nincs kipucolva. Kend meg, apjuk, mást se tud, csak pipázni. Fogjon söprűt a kezibe, azt söpörje föl a gangot. Nem látja, milyen piszkos.

Ha még annyian lennének, tudna nekik munkát adni az öregasszony. A ház feje. No, de ment is a munka.

— Még majd azt hiszi, hogy mi, tanyaiak nem tudjuk, mi a rend. Ha már így lett, hát csak gyűjjenek azok a városi népek.

Nehéz út volt az esküvőig. Az öregasszony sehogyse tudott belenyugodni, hogy legöregebb fia városi iparoslányt hoz a házhoz. Hányszor emlegette a szomszéd Csonkáék Örzse lányát, de Péter csak nem hallgatott az okos beszédre.

Csonkáék tanyája esett legközelebb hozzájuk. Jóban voltak egymással. Az öregek már meg is állapodtak abban, hogy a gyereket összeházasítják. De ez a Péter úgy belegabalyodott abba a városi szukába, hogy egy istennek se lehet kiverni a fejéből.

Ha nem is a legszebb lány — mondogatta fiának — hozományt is adnak Örzsével. Meg az olyan magunkfajta parasztlány. Meg tudja fogni a munkát. Az a városi frajla még dógozni se tud majd.

Péternek ugyan beszélhetett szépen is, meg csunyán is. Úgy történt mindig, hogy az anya kérlelni kezdte, becézgette, édesfiamozta. Aztán mind hangosabb lett a vita. Az öreg is bele-beleszólt. Mikor meg már az öregasszony ócsálni kezdte a városi frajlát, Péter nagyot vágott az asztalra és olyan csunyán elkáromkodta magát, hogy még az öreg is elszégyelte. Ilyenkor aztán Pétert két napig nem látták otthon. Addig ivott, míg a pénze tartott.

— Nem lesz ez így jól. — Kezde belátni az öregasszony. De

lelke legmélyén még mindig ágaskodott paraszti, asszonyi makacssága. — Ide nem teszi be a lábát! Csak mikor már Péter egyszer a vasvillát is emelgette, tört meg. Sokat sirdogált csendben még azután az öregasszony.

— Beszélhetünk mi a mai fiataloknak — motyogta ilyenkor. — Nem hallgatnak azok az öregebbre. A maguk feje után mennek. Mikor én fiatal voltam, nem válogattam. Ahhoz mentem, akit édesapám kiválasztott. Akkor még jobb világ volt, akkor legalább becsülték a szülőket. De most? Az öregek szava már semmi . . .

✶

Amikor megállt a kocsi a lakodalmas ház előtt, nagyot dobbant a menyecske szíve. Vajjon boldogságot, vagy boldogtalanságot ad neki ez a ház? De nem ért rá sokat gondolkozni. Az anyós már ottállt a kocsinál és nagy hangon fogadta őket.

— Isten hozott benneteket gyerekeim, meg kendteket is komámuramék . . . Nahát kerüljenek beljebb . . . Osztán majd csak akad valami falatozni való . . . Tudom megéheztek ezen a hosszú úton.

✶

— Nálunk az a szokás, hogy reggel ötkor kelünk. — Adta tudtára a fiatal asszonynak az anyós, lefekvés előtt.

A mondott időre pontosan meg is jelent a fiatalok szobájában és elkiáltotta magát: „Öt óra, felkelni!"

A menyecske kiugrott az ágyból. Nem volt könnyű, mivelhogy későn feküdtek le. Gyorsan felöltözködött és kiment.

— Mit csináljak, mama? Én még nem tudom, hogy mit hogyan szoktak.

— Először pucold ki a lábbelieket. Ott vannak ni.

Az összes csizmák, bocskorok, papucsok ott sorakoztak egymás mellett. A menyecske meglepődött. Hiszen itt a házban nem csak ő az egyedüli fiatal. Van itt még nála fiatalabb lány is, meg két legény. Azoknak a cipőit is ő tisztítsa? Akkor vette csak észre, hogy rajta és anyósán kivül más föl se kelt.

Talán nem lesz ez mindig így. Hátha csak most az elején akarják kipróbálni, hogy milyen szorgalmas. Ha csak ezt akarják, hát nem is fog szégyent vallani. És csak úgy égett a kezében a munka.

Nyolc óra tájban felkeltek a többiek is. Télidő volt, a férfiak ilyenkor nem dolgoznak és nem is kelnek korán.

— No, most menjél lányom, oszt takarítsd ki a szobákat. Azután hányd el a havat, mert már megint telé vannak az utak. Ha elkészültél, majd nekifogunk a főzésnek.

Szótlanul végezte dolgát a fiatalasszony.

Mosogatás után anyósa kihozott a szobából egy nyaláb fehérneműt.

— A városban slingöléssel kerested a kenyered. Biztosan tudsz is szépen . . . Hát fogj neki . . .! A Julis lányom stafirungja. Megvarattam, de slingöltetni nem akartam . . . Gondoltam, majd

ha te itt leszöl, meegcsinálod délutánonként.

A hó esett és megint betakarta az utakat. El kellett volna söpörni.

— Ugyan menj már ki Péterem, söpörd el a havat. Ne tegyem le a munkát. — A fiatalasszony egész természetesnek vette ezt, hiszen az ő kezében munka volt, az ura meg tétlenül ült. Az anyós elvörösödött. Nem szólt semmit. Kiment. Dühösen becsapta maga után az ajtót.

Másnap reggel, még a többiek aludtak, azt mondta az öregasszony:

— Eridj el, Rozi, a szomszéd tanyára, hozzál egy nyaláb szalmát. A mienk már elfogyott és köllene a disznók alá.

Térdig érő hó volt. Nem egyszer veszítette el papucsát a nagy hóban és ilyenkor percekig kellett keresgélni, hogy megtalálja. Mikor a szalmával visszaért, még a térde fölött is csupa víz volt. A lábába beleütött a fájás.

— Hallod-e — mondta este az urának — emlékszöl-e, mit igértél nekem? Ha nagyon nehéz lesz a munka, segíteni fogsz. Hallottad, hogy az anyád engem küldött szalmáért. Azt is tudtad, hogy én papucsban vagyok, a hó meg térdig ér és te meg nem hogy elmentél volna helyettem, hanem még akkor is feküdtél, amikor én már visszajöttem. Én nem cselédnek szegődtem el, hanem férjhez mentem. Ami az én dolgom, azt elvégzem, de ami a tied, azt végezd el te.

Másodszor már nem is ment el szalmáért. Bement az urához.

— Kelj fel és menj szalmáért.

Az ember nem ellenkezett.

Amikor az öregasszony meglátta, hogy fia hozza a szalmát, szinte elkékült a dühtől. Ezt már nem birta ki szó nélkül.

— Hát mi lesz itt?! — kiabálta csípőretett kezekkel. — Ki parancsol ebben a házban? Az új menyecske, vagy én?

— Lássa anyám, mekkora hó van — mondta békitően Péter — Rozának meg papucs van a lábán . . .

— Nézted-e te eddig, hogy nekem mi van a lábamon és hogy térdig taposom a havat? Az anyádnak sose segítettél, de a feleségednek mindent megteszöl.

Egész nap zsörtölődött. Sehogy se tudott belenyugodni abba, hogy neki nem fogadtak szót. — Amikor én fiatalasszony voltam, mindent meg kellett tenni, amit az anyósom parancsolt — dünnyögte magában. Majd megszakadtam a munkában és még se mertem senkit kérni, hogy segítsen. Az uram segítség helyett inkább megvert. Akkor mindig az vigasztalt, hogy majd ha megöregszem . . . Akkor majd én parancsolok a menyemnek. Ez így szokás a tanyán . . . A fiatalasszonynak dolgozni kell . . . Ez így volt még az öreganyám öreganyja idejében is és így is lesz, amíg ember lesz a földön . . . Ez az asszony meg most mindent felrúg . . . Persze, városi . . . Tudtam én ezt, hogy ez így lesz . . . De hiába beszéltem Péternek . . . No, de majd én megtanítom. Tudom istenem. Vagy úgy csinálja, ahogy én parancsolom, vagy

megy innen.

*

Múltak a napok, hónapok. Eljött a nyár. A mezőket már nem hó, hanem derékig érő aranyos búzatenger borította. Amerre a szem ellátott, mindenütt a hullámzó termést látta. Aratásra készültek a tanyaiak.

A menyecske fáradhatatlanul dolgozott az urával együtt. Kora reggeltől késő estig. A munka mind nehezebbé vált számára, mivel állapota már igen előrehaladott volt.

Egy napon nagyon rosszul érezte magát. Úgy érezte, ha csak egy lépést tesz, kiszakad belőle minden. Nem bír dolgozni. Majd egy kicsit pihen és azután kimegy.

— Engem is hagytak pihenni, tudom — szól közbe az öregasszony. — A gyereket a mezőn szültem meg, oszt a kötőmben hoztam haza.

— Lássa anyám, hogy nem bír fölkelni — szól Péter türelmetlenül — hagy pihenjen.

— De pártját fogod! Nagyon jó akarsz lenni. Nekem sosincs igazam, csak a feleségednek . . . Amit ő mond, az szent.

Pár nappal később megszületett a gyerek. Kislány lett.

— Hát mán az első gyerek tiszteletire nagy keresztelőt csinálunk — mondta a nagymama kissé ellágyulva.

Vígan iszogattak.

— A lányod egészségire — szólt a körösztapa boros hangon — no Péter, mért nem fogod a poharat? Hát nincs is poharad? A lányod egészségire muszáj innod.

Kocintottak. És ezen az estén Péter nagyon berúgott.

— Nem iszom Rozikám sose többet — fogadkozott Péter — de hát a lányom egészségire muszáj volt inni.

De ez az eset sűrűn megismétlődött.

— Amíg nem ivott a fia, azt mondta, hogy azért nem iszik, mert én nem hagyom, csak azért biztatta ivásra, hogy ne nekem legyen igazam. Hát most iszik. Most már meg lehet elégedve!

— Bizony én is sokat szenvedtem apósodtul. Mindig részeg volt, oszt még ütött is lépten-nyomon. Mit csinájjunk fiam, ez a mi sorsunk.

— Hát ha magának ez volt a sorsa, az enyém nem ez lesz. Én nem tűrök.

— Tűrj lányom, látod én is tűrtem, oszt nem hiába . . . Mert ha az emberek megöregszenek, akkor már mink vagyunk az urak.

*

Este történt. Az ura, mint most már rendesen, részeg volt. Rozi nem birta tovább a tanyai asszonyok sorsát. A megalázást, a parancsolásokat, a durvaságot és a részeg kocsmaszagot. Csizmahúzáson vesztek össze. Nem akarta lehúzni az ura csizmáját és Péter megütötte.

Hajnalban, mikor még mindenki aludt, magához vette a gyereket és kilopakodott a házból. Arcát pirosra csípte a hideg, őszvégi szél. Összehúzta magán nagykendőjét, a gyereket még erősebben szorította magához és nekivágott a hosszú országútnak.

A hitem nem eladó

Odaadok mindent: erőt, ifjúságot, mosolyt, ha kell éjjelt és nappalt s néha egy kis darab egészséget is:
Csak hagyjanak élni.
Nem panaszkodom!
A jajveszékelés s a kérődző síránkozás nem az én kenyerem!
Én a harcosok indulóinak tüzes ütemén nőttem emberré.
Elcsitíthatatlanul élnek bennem e dallamok.
E dallamok az én vigaszaim.
Ezek gyúrják bennem ujra s ujra a fáradó életet.
E dallamok: az én levegőm . . . a hitem!
Vegyétek el mosolyom, ifjúságom ti, a mindennapi kenyér földi hatalmasai!
A hitem azonban nem eladó!
Arra nincsen vásár.
Sóványabbra vághatjátok betevő falatomat.
Én állom a sarat!
A harcosok indulóinak tüzes üteme bennem dalol,
Nincsen sem csengő arany, sem konc alamizsna, mely elhalkítaná dalom.

VÁMOS DEZSŐ

Széljegyzetek

A FARKAS ÉS A BÁRÁNY

Aesopusi mese. Aesopus görög rabszolga és púpos volt. Sem mint rabszolga, sem mint szegény, púpos nem mondhatta meg az embereknek szerény, de helytálló véleményét. Okos, értelmes ember volt és a gondolatok csak úgy buzogtak benne. Mivel az emberekről nem mert beszélni az embereknek, elbeszéléseinek hőseit állati álarc mögé bújtatta. Roppant időszerű „A farkas és a bárány" című állatmeséje.

Elmondjuk Aesopus után szabadon.

A bárány nyugodtan iszik a patak friss vizéből. Odajön a farkas is szomját oltani. „Hallod-e te bárány, — így az ordas — hogy mered te zavarni az én vizemet? „De édes farkasom, — így a kis gyapjas — hiszen először én voltam itt a pataknál és aztán te feljebb állsz, és hát hogy is merném én, istenem, a te vizedet zavarni?" „Nem is arról akarok én beszélni — válaszolt a toportyánféreg — hanem micsoda arcátlanság volt az apád részéről, a múlt héten a juhászkutyákat nekem ugratni?" „De édes farkas bácsi, — pityeregte el magát az ártatlan — hiszen jóemlékezetű apámat azok a gaz mészárosok már egy hónappal ezelőtt levágták." „Akkor az anyád volt!" „Az én anyám? De drága jó farkas bá' — bégeti el magát a bárány — hiszen az én anyám már három

hete betegen fekszik, csak a lélek jár belé hálni, de ha egészséges is lenne, ő olyan békés természetű, hogy a kutyaugatást hallani sem tudja." „Akkor másvalaki volt a családodból!" És a farkas megette a bárányt.

A mese lényege nem az, hogy a farkas megeszi a bárányt, hanem az, hogy a farkas erkölcsi alapot keres a báránysülthöz.

Semleges államok, nektek szól a mese. A kérdés csak az: tényleg bárányok-e a semleges államok, melyeket a háborúzók akkor nyelhetnek el, amikor akarnak. Mert hogy a háborút viselő államok mindig farkasok voltak és azok is maradnak, ennek megállapításához nem nem is kell nagy állatismerőnek lenni.

HOLLANDIA ÉS A GYARMATOK

Hollandia királyság. Területe 34.181 négyzetkilométer. Lakósainak száma nem egészen 9 millió. Gyarmatai: Holland-Keletindia és Nyugat-Uj-Guinea. Ezeknek területe 1,897.792 négyzetkilométer, lakósainak száma kb. 65 millió. Holland Guyana 129.100 négyzetkilométer, lakósainak száma kb. 155 ezer. Van még azonkívül 5 szigetből álló Curacao 1.130 négyzetkilométer területtel és kb. 85 ezer lakóssal.

Nem panaszkodhat az a 9 millió németalföldi honpolgár, hogy a gyarmati kérdésben kihagyták őket a játszmából. Jogosan kérdezheti mindenki, hát hogyan is lehet ilyen kis államnak ekkora gyarmati birodalma, és hát hogy is tudja ezt a fene nagy gyarmati birodalmat ez a kis állam megtartani?

Az első kérdésre a válasz így hangzik: Hollandia, vagy Németalföld 1648 óta önálló királyság. Hajós nép lévén, bejárták a tengereket és amit akkor el tudtak foglalni, azt el is foglalták. A benszülöttek, akárhányan is voltak, őskori nyilaikkal dehogy is tudtak védekezni a nagyokat durranó ágyúk és puskák ellen.

Az angolok már előbb, de abban az időben is magukhoz szippantották a Föld jókora részét. Amíg az európai szárazföldi hatalmak hol egymás között verekedtek, hol a törökkel, a tengerparti államok vígan hajókázták a tengereket és felosztották maguk között a felfedezett uj szigeteket és szárazföldeket. Mire a szárazföldi hatalmak végre valahogy mégis egyensúlyba jöttek, golyóbisunkon alig volt már valami elfoglalni való. Ausztria—Magyarországnak p. o. a Ferenc József-föld jutott. Nagyon finom modorra vall, hogy az oroszok meghagyták a nevét. Hát így jutott a hollandusoknak ekkora terület és ők maguk is csodálkoznak azon, hogy ezeket a birtokokat eddig meg is tudták tartani.

De hogyan is tarthatták meg?

Először azért, mert jóideig nem volt senki sem, aki elvegye. Másodszor azért, mert mire akadt volna állam, mely rátette volna harácsoló mancsát ezekre a birtokokra, vele együtt megnőtt a többi versenyképes állam is, melyeknek ugyancsak kifejlődtek jó karmokkal ellátott mancsai. Miután ezek a mancsok egymás mozdulatára nagyon vigyáztak és dehogy is engedték volna meg, hogy egyik, vagy másik a maga részére elorozza a németalföldi

gyarmatokat, maradt tehát minden a régiben. Ami a hollandusoké, legyen az övéké.

De most baj van, nagy baj. Megtörténhet ugyanis, hogy valamelyik háborús állam Hollandia semlegességének megvédése érdekében és azért, hogy a háború veszedelmétől óvja, megszállja majd Hollandiát. Japán már most kijelenti, hogy amennyiben Hollandiát bármelyik háborús fél megszállná — hacsak ideiglenesen is — a Felkelő Nap Országa azonnal birtokába veszi a holland keleti gyarmatokat, nehogy a háborús államok közül egy is azt higyje, hogy akié a tehén, azé lesz az anyjánál jóval nagyobb borjú is.

„Vérszagra jő az éji vad . . ." Hollandia gyarmati lakosságának nincs oka az örömre. Ha megszabadulnának is úgy hirtelenében a hollandusoktól, senki a világon nem mondaná nekik: no, most önálló állam lettetek, a hosszú raboskodás után végre felvirradt a ti szabadságtok napja is. Nem, ilyesmiről szó sem lenne. Megjelennének az új tulajdonosok (valószínűleg megállapodnának az illetékesek), felosztanák maguk között a területeket és Hollandia gyarmati lakossága azontúl új gazdái számára hordaná a mézet a kaptárba. Nos és a hollandusok? Örüljenek, hogy eddig zavartalanul élvezték olyan gyarmatok jövedelmét, mely őket egyáltalában nem illette meg.

A helyzet egyelőre nem érkezett el eddig. Hollandia semlegességét talán egyik háborús fél sem fogja védelmébe venni, de a holland gyarmatok kérdését aligha fogják a napirendről egyhamar levenni.

A SVÉDEK CSEHÜL ÁLLNAK

Hiszen ha kárörvendő lennék, hej de örülnék most, de fel tudnék tenni a svédeknek jó néhány kérdést, de az Egyesült Államoknak és Svájcnak is, sőt Argentinának és az egész társasággal együtt a Népszövetségnek is. De nem vagyok kárörvendő és ezért inkább csak néhány egészen magától értetődő kérdést intézek hozzájuk. Hát drága, jó svéd urak, Gusztáv hős utódai, hát a norvégek messzebb vannak tőletek, mint a finnek? Még nem is olyan régen egy test, egy lélek voltatok a norvégekkel. Most két test vagytok ugyan, de egy lélek. Ugyanaz a nemesi skandináv lélek lakozik tibennetek, mint a norvégek porhüvelyében. Hát miért nem siettetek a norvégek segítségére, mint ahogy azt tettétek annak idején a finneknél? Nem hivatalosan ott sem, de minden nagyobb városban toborzó iroda, bérlevonások, gyűjtések a szegény finn testvérek ki- és felsegítésére. Jó, a dánokról nem beszélek. Azok nem harcolnak. Mire észre tértek volna, már lefegyverezték őket. De a norvégek valóban védik hazájukat, mely ijesztően közel van hozzátok! Talán az osztozkodásnál jobb lett volna többet adni a norvég testvéreknek, de most azután helyrehozhatjátok ezt, most segítsetek rajtuk! Miért fegyverzitek le a hozzátok menekült norvég katonákat, ahelyett, hogy fegyveres önkéntesként sietnétek segítségükre? Nem értem az észjárástokat. Azt kell hinnem, hogy a németektől nem sajnáljátok Norvégiát.

de az oroszoktól sajnáltátok azt a kis földsávot. No, a kérdés nem csak nektek szól, szól ez az egész világ felháborodott „közvéleményének", mely ugyancsak felháborodott a finnek javára. Norvégiát is ideszámítva.

Ilyen fontos történelmi napokban még sem illik így beszélni. Tartsuk meg a nyugodt, tárgyilagos hangot, mert még azt fogja valaki gondolni: örülünk, hogy a norvégek semlegességét a németek „védik". De nem is Norvégiáról, hanem Svédországról van szó. Arról a Svédországról, akinek ma már semmi vesztenivalója nincs és mégsem képes határozott lépést tenni saját érdekében. Mert mi vesztenivalója van? Az, hogy biztosítják a semlegességét. Azt a semlegességet, mely szerint ő nem csatlakozik egy hadviselő félhez sem és közben mind a két oldalon minél többet kereshet? De mi a semlegesség másik oldala? Talán azt hiszik a svédek, hogy őket nem fogják megtámadni? Hát ha az íráson akkora pecsét csüng is, mint a Holdnak karimája, van annak értéke? . . . Ha már állatmesével kezdtem, elmondok egy másik állatról valamit, hátha így érthetőbbé válik a semlegesek látszólag érthetetlen magatartása.

Hogyan fogja a beduin a majmokat? A majom roppant okos és értelmes állat. Ezt a beduin is tudja. A majom előszeretettel figyeli, hogy a beduin mit csinál. Nos, a beduin ha majmot akar fogni, akkor úgy megy a fákhoz, amelyeken a majmok tanyáznak, hogy azok jól lássák, mit csinál. A vadász a fák törzsébe befelé szélesedő lyukat váj ki, hogy a majom keze könnyen beleférjen, azután a lyukba néhány rizsszemet szór. Annyi ilyen lyukat fúr, ahány majmot akar elfogni. Munkája végeztével elmegy. Alighogy a beduin eltávozott, a majmok már ott is vannak a lyukaknál. Először csak megnézik, hogy mit csinált a fával az az ember, majd belenyúlnak a lyukba. Megtalálják a finom, jóízű rizst, a markukban van, boldogság tölti el őket, már szájukban érzik az ízletes falatot. Minden rendben menne, csak a kezüket kell kihúzni a lyukból, amit azonban a ravasz beduin akkorára faragott, hogy csak nyújtott kezét tudja a majom belőle kivenni. Mihelyt markokba húzza össze, nem fér ki a lyukon. A lesbenálló beduin most szépen visszajön, összefogdossa majmait, mert azok — habár látják a veszélyt — nem engedik ki markukból a rizst. A beduin játszva elintézi a dolgot. Megvan a majom, sőt megvan a rizs is.

Mi sem könnyebb, mint nagyszerű kereskedelmi és biztonsági szerződéseket kötni és mindent a világon megígérni. Főleg jó üzletekkel a semlegeseket elszédíteni. A múlt háború nyujtotta haszon íze még ott csurog a semleges államok tőkéseinek szájában és a ravasz beduin meghagyja őket abban a hitben, hogy ez a háború is búsás hasznot fog nekik hozni. Már a markukban szorongatják az ízes rizsszemeket, melyekből alig fognak enni . . . És a beduin megcsinálta a maga jó üzletét. Megfogta a majmot . . . a másodikat . . . a harmadikat pedig akkor fogja meg, amikor neki tetszik, mert a majmok nem tartanak öss[illegible]gyik csak a maga markolta rizsszemeknek örül.

VÁLSÁGOS NAPOK

A múlt számunkban írtunk az olaszokról, kifejtve, hogy Olaszország nagyhatalom a Balkán felé, de nem nagyhatalom a Szövetségesek felé. Legalább is addig, míg angol lobogó leng Szuez, Malta, Gibraltár erőditményein. Vészhírek keringtek a levegőben. A Szövetségesek tudtára adták az olaszoknak, hogy nem tűrik a Balkánon a politikai térkép megváltoztatását semmilyen ürügy alatt. Az olasz csizma menetelni akart, de a Földközi-tenger tényleges urai, még mielőtt kiléphetett volna, álljt vezényeltek és ma már nyugodtabban lélegzik a Balkán. A fasiszta Olaszország még nem avatkozott a háborúba, de egyöntetű a vélemény: az olaszok csak az alkalmat várják, hogy az előre látható győztes oldalán kivonhassák hősi kardjukat. (De ki tudná ma még megmondani, ki lesz a győztes?)

Addig is azonban állandó az olasz politikusok szájában a jelszó: „Olaszország adott esetben feltétlenül barátai mellé áll. Minden eshetőségre készen vagyunk . . .", de becsületükre váljék, még mindig nem mondták meg, kik az olasz uralom barátai. Ez talán arra vezethető vissza, hogy a háborús felek sem mondták még meg, mennyiben barátai Olaszországnak.

Révész Illés

Világszemle

A háború bevezetéseként az ellenséges felek ideológiai fegyverekkel küzdöttek egymás ellen. Az, aki csak a rádiójelentéseket, az egymással szembenálló felek propagandáját hallgatta és mélyebben nem nézett a dolgokba, az bizony felült ennek a nagyhangú ékesszólású frázishadjáratnak. Ha elhitte, mindenesetre nagyon kényelmetlen helyzetben volt, mert egyik is, másik is olyan igazságokkal döngette a semleges közvéleményt, hogy annak hiteléhez kétség nem fért. Hogy is lehet az, hogy mindkettőnek igaza van?

Még sokkal nagyobb lett a zavar, amikor a háború kitört. Azok az emberek, akik az ideg-háborút jól birták, akik meg tudták őrizni objektív ítélőképességüket, a legzavarosabb, legbonyolultabb és legizgalmasabb időkben, most mikor a tényleges háború kitört, megzavarodtak. A demokrácia és a fasizmus harca, ideológiai harc, mely a csatamezőn folytatódik. Tovább már nem tudták megőrizni tárgyilagos semlegességüket, odaszegődtek valamelyik fél drukkolói közé és végleg elvesztek az események sodrában.

A nemzetközi helyzet új alakulása azonban ugyancsak éles fényt vet erre a harctereken folyó „ideológiai küzdelemre". Már az ellenséges propagandairodák sem dolgoznak a régi módszerekkel. Ezt nem azért teszik, mert új eszközöket, frissességet és nagyerőt akarnak harcukba vinni, hanem az események [illegible] kell hinnem, h

kényszerítik őket, hogy közelebb térjenek a valósághoz, hogy napnap után ujabb és ujabb igazi okát fedjék fel a háborúnak. A világsajtó nem dörög már általános emberi igazságról. Ennek helyét inkább a petroleum, a vas, a nyersanyag, a gyarmatok kérdése vette át.

Az imperializmus mindjobban leálcázza magát. Mind világosabbá válik az egyes imperialista hatalmak törekvése: a világ új felosztása. Szegény földünket már felosztották egynéhányszor maguk között a nagyhatalmak. Amíg a terjeszkedés lehetséges volt, olyan terjeszkedés, mely más államok érdekeit nem sértette, amíg új, civilizálatlan területek voltak, addig minden simán ment a maga útján. De akkor, amikor már semmiféle ilyentermészetű térhódítás nem volt lehetséges, szükségszerűen bekövetkezett az erőszakos felosztás. A világháború volt az első ilyen felosztása a gyarmatoknak. A vesztestől, a gyengétől amit lehetett elvettek, csak azt nem bántották, aki elég erős volt, hogy visszaüssön, vagy csak akkor nem nyúltak hozzá, ha a gyengébb állam gyarmatainak elvétele egy harmadik nagyhatalom érdekeit sértette volna.

Ma azonban semmi sem tartja vissza a nagyhatalmakat attól, hogy az ujrafelosztást véghez vigyék. Annyira sürgőssé vált a világ „ujrarendezése", hogy erkölcsi meggondolások, szégyenérzet és ehhez hasonlók nem tarthatják vissza őket.

Valahogy úgy járnak, mint a ponyvaregényekben a kalózok, akik miután kiraboltak egy hajót, az aranyrakományt egy lakatlan szigeten felosztják egymásközt. Azonban alig hogy ez megtörtént, az egyik hirtelen előkapja revolverét és vadul lövöldözni kezd. Mindenkit el akar pusztítani, hogy az arany egyedül az övé lehessen. Természetesen a többiek nem hagyják magukat. A harc eredményeképen egyetlen egy maradt életben több sebtől vérezve, de boldogan, hogy az arany ezentúl egyedül az övé. És ezzel a boldog tudattal hal éhen, egyedül, a szigeten, az aranyláda mellett.

Az imperialista hatalmak, alig, hogy felosztották egymás között a gyarmatokat, máris éhes szemmel nyúltak a revolver után. Mindegyiket űzi a vágy, hogy egyedül az övé legyen minden. És a harc a rablott kincsért ujra megindul. Az arany bűnre csábít és a legjobb barátok is halálos ellenségek lehetnek, ha az arany birtoklásáról van szó.

Igy került egyszerre csak előtérbe a holland gyarmatok kérdése. Kié legyenek a gazdag indiai szigetek? Hollandia még él, igaz, már beteg, de még lélekzik, még önálló állam benyomását kelti. Van királynője, felelős kormánya, alkotmánya, parlamentje stb., stb., szóval minden, ami szükséges ahhoz, hogy egy állam legyen és hogy állami létezését a külföld elismerje.

Talán senki sem tudja, hogyan is került hirtelen napirendre Holland-India sorsa? Hollandia a háború miatt nem képes ellenőrzést gyakorolni gyarmatai fölött. Nem tudja fenntartani azokat a kapcsolatokt, melyeket egy anyaországnak a gyarmatokkal állandóan fenn kell tartani. Holland-India könnyen idegen befolyás alá kerülhet és ezért minden nagyhatalom elsőrendű kötelességé-

nek tartja, hogy a gyarmatokat ettől az idegen hatalomtól megőrizze. Természetesen úgy, hogy maga szállja meg és veszi birtokába azokat.

Amerika, Japán, Anglia, mind-mind készek arra, hogy megtegyék Hollandiának azt a szívességet. Majd vigyáznak a gyarmatra mindaddig, amíg a nemzetközi viszonyok meg nem javulnak és az anyaország (ha még lesz) ujra átveheti a kormányzást. Mindenesetre baljós jelek ezek Hollandia egén.

Az eset itt fordítva indul meg, mint Dánia esetében. Dániát először megszállták a németek és csak azután kezdtek a nagyhatalmak arról gondolkodni, hogy hát kinek is adják át megőrzés végett a dán birtokokat, Grönlandot és Islandot?

Ennél a kérdésnél is megmutatkozott, hogy a külszínre jóviszonyban lévő nagyhatalmak is féltékeny farkasszemet néznek egymással a gyarmatok, a nyersanyagok és hasonló prózai dolgok miatt, anélkül, hogy bárminemű ideológiai eltérés, vagy ellentét lenne közöttük. A szövetségesek és Amerika egyaránt igényt tart az elfoglalt, vagy megszállt anyaországok gyarmataira. Még nem vesztek össze és nyíltan még nem marakodnak, de már idegesen nyúlkálnak a revolver után.

Ideológia ide, ideológia oda, egy gyarmat többet ér mindenféle kicsinyes erkölcsi parancsnál.

Németország megszállta Dániát és elfoglalja Norvégiát. Németország szárazföldi hatalom. Gyarmatait elvették. A szárazföldön terjeszkedik és az útjába eső kisállamokat „veszi védelmébe". Anglia tengeri hatalom. Ő „védelmébe veszi" a megszállott kisállamok tengeri birtokait. Melyik háborúzó fél győzhet ennél a vállalkozásnál, Németország, vagy Anglia? Dánia és Norvégia vesztettek. A gyarmati népek viszont nem nyertek. A gyarmati népek esetleg gazdát cserélnek, a civilizált népek pedig gyarmati sorba kerülnek.

Dánia és Norvégia megszállásával Németország érzékeny csapást mért az angol blokádra. A svéd vas behozatala biztosítva van. Ha sikerül elfoglalni a norvég partokat, a német repülők közelebb kerülnek az angol flottabázisokhoz, könnyebben megtámadhatják azokat, azonkivül az angolok képtelenek lesznek Norvégia tagolt partvidékét megközelíteni. A Norvégia nyújtotta lehetőségek felhasználásával Németország ellenőrizheti és veszélyeztetheti az angolok északitengeri flotta-manővereit.

A héthónapos harcnélküli háború tehát ujabb, komolyabb formát öltött. A kis semleges államok függetlenségét, amint a példa mutatja, senki sem biztosíthatja. Ha a nagy imperialisták jónak látják, minden elvet, erkölcsöt felrúgva egyszerűen a háborúba kényszerítik őket. Az északi semleges államok megszállása után az egész európai közvélemény ujabb áldozatokat várt a kisállamok közül. Belgium és Hollandia mozgósítottak és ostromállapotot hirdettek az országban. Egyes hírek szerint, — amelyek semmiféle megerősítést eddig nem kaptak — hasonló eseményeknek kellett volna bekövetkezniök Délnyugaton, azaz a Balkánon is. A

helyzet nagyon veszélyessé vált. Az erősek elé ki vetne gátat, ha a gyengébbet „védelmébe akarja venni?" Legföljebb a gyengébb védekezne minden erejével, ha ugyan egyáltalában birna védekezni. Már-már úgy történt, hogy Olaszország is szint vall és megindul, persze a legisebb ellentállás irányában.

Ilyen előzmények után érte a közvéleményt a jugoszláv—szovjet kereskedelmi tárgyalásokról szóló hír. Hogy ez a hír és a jugoszláv delegáció hamarosan elutazása milyen benyomást keltett az ország lakósságában, arról az itteni lapok már bő beszámolókat írtak. Mi a kapcsolatok tagadhatatlnul nagy nemzetközi jelentőségére akarunk csak rámutatni.

Előre kell bocsájtanunk, hogyha kereskedelmi tárgyalások címén is jött létre az összeköttetés Jugoszlávia és a Szovjetúnió között, senki sem vonhatja kétségbe, hogy ezek a kereskedelmi kapcsolatok a két ország politikai helyzetét nem érintik. Ma, mikor a gazdaság és a politika majdnem egy ugyanazon fogalom — és erről különösen a legutóbbi események szolgáltatnak fényes bizonyítékot — Jugoszlávia nemcsak nemzetgazdaságilag, hanem politikailag is új fordulóponthoz érkezett.

A kisállamok legfőbb törekvése: függetlenségük és szabadságuk megvédése. Ezt a függetlenséget és szabadságot imperialista hatalmakra bízni, egy lenne az öngyilkossággal. Az utolsó két-három év nem egy bizonyítékot nyújtott arra, hogy mit érnek a különböző garanciák, biztosítékok, kölcsönös segélynyújtási szerződések és főleg mit érnek azok az államok, amelyek ezeket a garanciákat adták. Ausztriát, Csehszlovákiát, Lengyelországot mindenféle rangú és rendű biztosíték ellenére letörölték a térképről. Sőt, bebizonyosodott, hogy a nagyhatalmak, biztonsági rendszerüket egyenesen imperialista céljaikra használták fel.

A nyugati biztonsági rendszerrel szemben azonban kiépült egy keleti is. És ez eddig még sikeresen állja a háborút. Falai előtt megállnak az ágyúk.

A balti államok szerződése a Szovjetúnióval biztosította ezeknek az államoknak függetlenségét, anélkül, hogy belső rendszerükben változás állt volna be. Nem pontos tehát az az állítás, hogy a Szovjet hatalmi nyomással igyekezne rendszerét a kisállamokra kiterjeszteni. Legjobb bizonyíték erre Finnország, ahol a Szovjetúnió katonai győzelme ellenére sem nyúlt a legyőzött állam belső ügyeibe. Finnországban a békekötés után is minden maradt a régiben.

A Szovjetúnióval kötött szerződések tehát tartósaknak bizonyultak és célravezetőknek. Célravezetőnek a semlegesség és függetlenség megőrzése értelmében.

Ha sikerül Délkeleten is a balti államokéhoz hasonló biztonsági rendszer kiépítése, a Balkán és az eddig még független középeurópai kisállamok esélyei a háború elkerülésére megnagyobbodnak.

A fentiek megerősítést nyernek, ha a Szovjetúnió eddigi külpolitikájáról rövid áttekintést adunk:

A Szovjetúnió nemzetközi szereplése a bresztlitovszki békével

kezdődik. (1918 március 3.) Az intervenciós csapatok még az ország területén garázdálkodtak, amikor a nemzetiségek önrendelkezésének elve alapján teljes szabadságot kapott Észtország, Lettország, Litvánia és Finnország 1920-ban, Lengyelország pedig az 1921-es szerződéssel. (Ezen államok mind a cári birodalomhoz tartoztak.) A népi önrendelkezés alapján a Szovjetúnió határain belül maradtak az oroszok, fehéroroszok, ukránok, ezenkívül Kaukázus, Turkesztán, Ural és Szibéria népei.

A Szovjetúnió megszületése pillanatától kezdve tehát a béke megbékülés és a béke politikáját folytatta. 1921-ben a Szovjetúniót hivatalosan elismerti Perzsia, Afganisztán és Kemál pasa Törökországa. A szovjetrendszer jogi elismerése nehezen ment, de fokozatosan sikerült helyreállítani a többi országokkal a kereskedelmi viszonyt. Így még 1921-ben kereskedelmi szerződést kötnek a Szovjetek Angliával, Németországgal, Norvégiával, Ausztriával és Olaszországgal és 1922-ben Csehszlovákiával is. 1922-ben Genfben az egyes államok kiküldöttei követelték a Szovjettől, hogy ismerje el és fizesse ki a régi, cári tartozásokat. Ebből azonban nem lett semmi, mert a szovjet megbízottak ezeknek az adósságoknak elismerését egy nyugati kölcsöntől és attól tették függővé, hogy a szövetséges hatalmak megtérítik azokat a károkat, amiket a polgárháborúval, azaz intenverciójukkal okoztak a Szovjetúniónak. Az érvek helytállók voltak, de a nagyhatalmak hallani sem akartak erről a kölcsönről és az oroszoknak okozott károk kifizetéséről. A genfi tárgyalások mégis eredménnyel végződtek a Szovjetúnióra nézve, mert még a konferencia ideje alatt Rapallóban megegyezésre került a sor Németországgal, mely megegyezés véget vetett a két állam elszigeteltségének. Ez az egyezmény természetesen nagyon kellemetlenül érintette a szövetségeseket, mivel a legyőzött Németország és az addig gazdasági blokád alatt álló Szovjetúnió mozgási szabadsághoz jutottak. Még ez évben résztvettek a szovjet kiküldöttek a hágai tárgyalásokon, 1923-ban pedig Lausanneban a tengerszorosok biztosítása kérdésében tartott konferencián. Legnehezebben ment az összeköttetések megteremtése Franciaországgal és pedig nem annyira az ideológiai különbségek, mint a háborúelőtti adósságok megtagadása miatt.

1924-ben Anglia, Olaszország, Ausztria, Dánia, Görögország, Norvégia, Svédország és Franciaország de jure elismerték a Szovjetúniót. Ez az eismerés is a benemavatkozás elve alapján jött létre. „Ne avatkozzunk egymás belügyeibe." 1925-től 1927-ig a Szovjetek megnemtámadási szerződést kötnek Törökországgal, Perzsiával és Afganisztánnal.

A Szovjetúnió 1928-ban már élénk részt vesz Európa politikai életében. Kiküldöttei minden nemzetközi konferencián ott vannak és a Népszövetségbe is elmennek megfigyelőként. Mint a szovjet állam képviselői, mindenütt államuk és a nemzetközi béke szószólói.

Amint a háború veszélye nagyobbodott, a Szovjetúnió is aktivabban veszi ki részét a nemzetközi politikai tevékenységből. Németország fasizálódása nagy lépésekkel hozza közelebb a há-

ború esélyeit. A szovjet-diplomaták tehát nagyobb munkába kezdenek.

A fejlődő ország katonai ereje és gazdasági jelentősége is mind nagyobb lesz. Ezzel párhuzamosan természetesen befolyása is erősödik. Nemcsak a kisállamok, hanem a nagyhatalmak is számításba veszik már a Szovjetúniót, mint komoly politikai és katonai tényezőt és ez a különböző nemzetközi szerződésekben is kifejezésre jut. Így Franciaország 1932 november 29-én megnemtámadási szerződést köt Oroszországgal, majd, amikor Németországban Hitler és vele együtt a nemzeti szocializmus került hatalomra, a franciák — látva Anglia törekvését, hogy őket Németország felerősítésével és a német támadó szellem felélesztésével sarokbaszorítsák és az európai politikából kinyomják — 1933 május 2-án kölcsönös segélynyújtási szerződést kötnek a Szovjetunióval. A Szovjet hajlandó a fasiszta veszedelem ellen segítséget nyújtani Európa népeinek. Komolyan veszi szerződéseit és őszintén azon törekszik, hogy az európai egyensúlyhelyzetet biztosítsa. Még ez év november 16-án a japán terjeszkedéstől indítva és ettől féltve kínai érdekeltségüket, az Északamerikai Egyesült Államok elismerik a moszkvai kormányt. Közben, 1933 július 3-án és 4-én megnemtámadási egyezményt köt a Szovjetunió Esztországgal, Lettországgal, Lengyelországgal, Romániával, Afganisztánnal, Perzsiával, Törökországgal és a Kis Antánttal. Ezek a szerződések egyben pontosan meghatározzák a támadás és támadó fogalmát is.

A szovjetkormány elismerése ezután már gyorsabban megy. 1934-ben jogilag elismerik: Magyarország, Bulgária, Csehszlovákia és Románia.

1934 szeptember 19-én a Szovjetúniót felveszik a Népszövetségbe. Ezzel lehetővé vált a békepolitika nagyvonalú vezetése. A Szovjetunió békeprogramja fórumot kap és ezt a fórumot diplomatái ki is használják. Nemzetközi szereplése egyre nagyobb méreteket ölt és az az ország, amelyről vagy mélyen hallgattak, mintha nem is létezne, vagy elképesztő híreket közöltek, most egyszerre csak a nemzetközi érdeklődés központjába került, szavának súlya lett és elhatározásai döntő befolyást nyertek Európában. A nagy politikai nyilvánosság előtt folyt a fasizmus és háborús uszítók elleni harc a demokráciáért és a békéért.

1935 május 16-án Csehszlovákiával megkötik a megnemtámadási szerződést. Még ez évben Eden, az angol külügyminiszter és Laval, a francia miniszterelnök hivatalos látogatásra Moszkvába utaznak.

Az angol imperialista politika időközben mind láthatóbb formát öltött és mind jobban megzavarta Európa rendjét. A háborút kegyetlen kezek serényen készítették. Spanyolországban kitört a polgárháború. Az angol kezdeményezésre megalakult benemavatkozási bizottság elzárta a spanyol nép útját a külföld felé, megtagadta tőle a segítséget, közben a beavatkozók kényelmesen dolgoztak és minden erejüket a népi szabadságakarat letörése ellen fordíthatták. A Szovjetunió képviselői minden bizottságban, mely

a spanyol ügy kezelésével volt megbízva, rámutatott annak szükségére, hogy a spanyol nép törekvését támogatni kell, mert ennek bukásával Európát komoly háborús veszedelem fenyegetheti. A fondorkodók azonban erősebbek voltak. Angliának szüksége volt Franco győzelmére, hogy Franciaországot még jobban körülzárja és még jobban kiszolgáltassa a londoni City kénye-kedvének. Még a spanyol polgárháború be sem fejeződött, elkövetkezett München (1938 szept. 29). Ezen a konferencián nem vett részt a Szovjet. Az ő háta mögött és tudta nélkül hívták egybe a négyhatalmi konferenciát. Az események nyiltan beszéltek: az európai politikát ezentúl Anglia vezeti teljhatalmúlag. A fasiszta hatalmakat arra használta fel, hogy európai versenytársait velük leterítse. Először Franciaországot, majd most az ujabban nagyon megerősödött Szovjetúniót. Moszkvát érzékenyen érintette a müncheni konferéncia határozata. Az egész paktum ellene irányult és a béke ellen. Nyilvánvaló lett, hogy Anglia Németországot a Szovjetúnió ellen uszítja. Utat nyit neki Oroszország felé és koncként odadobja Ukrajnát. Vesszenek össze rajta. De hogy a látszatot elhárítsa magáról, tárgyalásokat kezd a Szovjetúnióval egy biztonsági rendszer kiépítésére. A tárgyalások eredményeképen a Szovjetúniónak rengeteg kötelezettséget kellett volna magára vállalnia, ezzel szemben semmiféle biztosítást nem kapott volna. Lengyelország sorsa forgott kockán. Ez robbantotta volna ki — az angol terv szerint — a szovjet-német ellentéteket és végül is ez vezetett a szovjet-német megnemtámadási szerződéshez.

Anglia terve nem sikerült, Lengyelország kérdésén nem bírta háborúba vonni a Szovjetúniót, kénytelen volt ő maga ezt a háborút elkezdeni.

Ezután már gyorsan alakulnak az események. Lengyelország széthullásával a Szovjet megteremti a maga külön biztonsági rendszerét, biztosítja nyugati határait. A háborúban semleges maradt. Az imperialista öldöklésben nem vesz részt, de éberen őrködik saját és biztonsági rendszerének békéje fölött.

A szovjet politika tehát az első pillanattól kezdve egészen máig következetesen a béke vonalán haladt. Az eltelt idő biztosíték arra, hogy ez a politikai irány a jövőben sem fog változni. Ha tehát Jugoszlávia megteremti és meg is tartja kapcsolatait ezzel az óriás birodalommal, nagyban növeli országa békeesélyeit és semlegessége fenntartásának lehetőségét.

Szubotica, 1940. április 28. *Szántó Árpád*

Figyelő

Kisebbségi népieseink mozgalmához

Tagadhatatlan, hogy az utóbbi években nemcsak Magyarországon, hanem az egész magyar nyelvterületen, tehát az utódállamokban is a közélet minden megnyilvánulásában fellelhető az új népies irány. Lehetetlen tudomást nem venni erről a tényről és

minden megjegyzés nélkül egyszerűen csak elsiklani felette, hiszen korszerű irodalmunk, művészetünk, de még politikánk is átitatódott ettől a szellemi áramlattól. Hiba lenne értékét és jelentőségét lekicsinyelni, de ugyanolyan hiba lenne túlértékelni és olyan hatóerővel felruházni, amivel nem rendelkezik. Mert vannak, akik a mai helyzetből való kibontakozás egyetlen lehetőségét látják ebben a mozgalomban és vannak, akik túlzott, szektáns baloldaliságból lebecsülik, vagy éppen tudomást sem akarnak róla venni. Pedig itt van előttünk, él, mondhatni mind nagyobb arányokat ölt és különösen a középréteg értelmiségi fiataljai közt hódít mind több és több hivet magának.

A magyarországi falukutató, népies mozgalmat vizsgálva hamarosan rájöhetünk arra, hogy az egészen újfajta paraszt-kultusz, melyet nem szabad összetévesztenünk a régi „népies" operettparaszt kultusszal, valóság-elemekből, szociális szükségből tört fel a magyar társadalmi élet felszínére. A hűbéri maradványok, a nagybirtokrendszer, az ősi, nemesi előjogokat és éles osztálykorlátokat megőrizni igyekvő kormányzatok, az e célból kificamított népnevelés, a közélet megcsontosodott formái, az érvényesülési nehézségek mindmegannyi magyarázat arra, hogy az ugyan csak kétségbeejtő helyzetben levő középosztály értelmisége új életerőket keresve az ősforráshoz, a magyar parasztsághoz tér vissza és ezt teszi meg nemzetpolitikai programjának sarkkövéül. A hárommillió magyar koldus valósága ilyen alakban válik politikai programmá és kultúrális tényezővé.

Magyarországon már régen esedékes a földreform. A Tiborcok és Dózsák népe hosszú évszázadok óta vívja élet-halálharcát Werbőcziék utódjaival. Magyarországon 1848 is holt vágányra futott. A feudalizmust nem sikerült egyszerre eltörölni, mint például Franciaországban. A magyar föld fekete föld; nehezen nyújtózik az európai eszmék után és a társadalmi változások magvai sajátos növényben fejlődnek ki benne. Mint a tarack, úgy kapaszkodik ebbe a talajba a hűbériség. Még a háborútáni forradalom is értetlenül állt a tanyavilággal, a magyar föld munkásságával szemben. Elidegenítette magától a parasztot és ez is egyik okozója lett bukásának.

Ma ujabb, nagyarányú kisérletnek vagyunk tanúi. Az európaiasságnak hátatfordító, önmagábaforduló, sajátos népi erőkre támaszkodó mozgalom indult meg. Magától értetődik, hogy ennek a mozgalomnak is vannak elhajlásai, mint minden olyannak, melynek csak tartalmi része, de nem teljes egésze a szociális. A bal- és jobboldali kitérések mellett a társadalomtudomány számára egészen új megjelölésekkel lehet találkozni. A „parasztosztály" meghatározás nem tesz különbséget a zsíros-, közép-, kisparaszt és a földmunkás között. A röghöz kötöttek, a föld munkásai mindnyájan, tehát egy táborban a helyük. A falusi rétegződés, különösen a falun élesen elválasztódó nagy és kisparasztosztályok elmosódnak, összeolvadnak. A földmunkás külön követelései, amit a nagygazdával szemben támaszthat és támaszt is mindenkor, amikor piacra kerül, hogy munkaerejét eladja — nem

létezővé, vagy legalább is a mozgalom szempontjából elhanyagolhatóvá válik. Tagadhatatlan azonban az is, hogy az előbbi, osztályolmázoló irány mellett, a mozgalom fejlődésével együtt megindul a természetes tisztulási folyamat is. Mert hisz magától értetődő, hogy a földreformért sokkal inkább tud lelkesedni az a nincstelen földmunkás, kinek még háza sincsen, mint a 100 láncos paraszt, aki földbirtokából gazdamódra élhet és fiából hivatalnok urat nevelhet. A társadalmi erők egyforma érvényesülési lehetősége utat nyit a szociális igazságtalanságok orvoslására, a vagyoni különbségek kiegyenlítésére. És ennek a tisztulási folyamatnak megakadályozására eddig nem is történt semmi (a mozgalmon belül), amit reakciósnak lehetne bélyegezni.

Ha a mozgalmat visszahelyezzük államkereteibe, a magyarországi parasztságnak egy tömbbe való foglalása, az ottani sajátos viszonyokat tekintve némileg indokolttá is válik. Magyarországon még mindig a nagybirtok az úr. A nagybirtok mellett zsírosparaszt csak kis számban van. Nagytömegű a kisgazdaréteg és a nincstelen földmunkásság. A két utóbbi politikai és társadalmi érdekeit illetően már sokkal közelebb hozható egymáshoz. A magyarországi földmunkás a munkapiacon ritkán akad össze a kisbirtokossal. A nagybirtokosok és gazdag parasztok diktálják a munkabéreket és ezt minden földmunkás tudja. A szociális elégedetlenség tehát elsősorban is a nagybirtokrendszer ellen irányul.

Mármost, ha ezt a népies mozgalmat áthozzuk Jugoszláviába és a magyar kisebbségi életkeretek között akarjuk megvalósítani, egészen más társadalmi, gazdasági, politikai tényezőkkel kell számolnunk. Nálunk a háborúutáni földreform legalább is részben megszüntette a nagybirtokot. A politikai szempontokat a szociális követelmények elé helyező földbirtokreform következtében azonban a magyar nincstelenek nagy tömege kimaradt a földosztásból. Ez a földnélküli réteg az új viszonyok között még nehezebb sorsba került. A nagybirtokrendszer idején a földmunkásság ezekben az üzemekben talált munkát; most a felaprózott földeken gazdálkodó telepesek családjuk segítségével sajátmaguk munkálják meg birtokaikat. A kisbirtok nem képes munkásokat alkalmazni és a falusi munkanélküliség és ezzel együtt a nyomor mind nagyobb méreteket ölt. Megindul a falu dolgozóinak a városba özönlése, de a városok nem képesek az időközben beállott gazdasági válság folytán alkalmazni munkaerejüket. Így alakul ki azután sajátos helyzetünk. A vojvodinai városok szakképzetlen napszámosainak túlnyomó többsége magyarokból kerül ki. Nagy tömegekbe állnak a munkapiacokon munkaerejüket kínálva.

A falvakon is az alkalmi napszámos- és időszaki földmunkáknál majdnem kizárólag csak magyarokat találhatunk. A kis és középbirtokok lehetetlenné teszik nálunk a Magyarországon oly kifejlett cseléd-rendszert. Ezzel összefüggően itt nem található fel az a tagoltság az agrárproletáriátusban, mint Magyarországon. Nálunk alkalmi napszámosok, földmunkások vannak túlnyomórészben.

A földbirtokreform negativ eredményeit a mai kormánykörök

is beismerik és a hivatalos álláspont is már magáévá tette, sőt, hovatovább programjába vette az új földreformot.

Ezekből következőleg az ittélő magyar kisebbség osztálytagozódása egészen más képet nyújt és természetesen más feladatokat is szab, mint Magyarországon. Az itteni magyarság legnagyobb tömegében földmunkásság, utána sorban következnek a kisbirtokosok, kiknek földjük nem elég nagy ahhoz, hogy családjukkal megélhessenek, mégkevésbbé, hogy idegen munkaerőt alkalmazzanak. Helyzetük nem sokban különbözik a földmunkásságétól. A közép- és zsirosparasztok, valamint a nagybirtokosok, akiknek birtoka törpének számít a magyarországiakhoz képest, kisszámúak és ők képezik azt a réteget, amely a munkapiacokon a földmunkássággal és törpebirtokosokkal szemben áll. Ha a falusi dolgozók a tavaszi, nyári és őszi földmunkáknál el akarnak szegődni, ezzel a réteggel kénytelen alkudni munkabérükre.

Ha a földmunkásság bérköveteléseket támaszt, vagy a munkabérek körül viszálya támad, nálunk legtöbbnyire a középgazdával áll szemközt. Harcát ezzel a réteggel vívja és így magától értetődő, hogy akár politikai, akár kultúrális mozgalomról legyen szó, ezt a két réteget szorosan egybevonni majdnem lehetetlen. Az agrárreform nálunk még élesebb elkülönülést, még nagyobb ellentéteket szült a falun. A földmunkás számára egyformán munkaadó a nagybirtokos és a középparaszt. Mindkettőnek bérért dolgozik és mindkettővel szemben egyformán védi érdekeit.

A magyarországi népi mozgalom, melynek első és legnagyobb feladata a nagybirtokot eltörölni, az adott társadalmi-politikai helyzet folytán könnyebben és indokoltabban egyesítheti a parasztság összes rétegeit ennek a célnak elérésére. Nálunk azonban ugyanezeket a módszereket követni lehetetlen. Az itteni népies mozgalomnak sokkal több gondot és figyelmét kell fordítania a falusi osztályrétegeződésekre, pontosabb meghatározásokra van szüksége és — mivel ez a legnagyobb tömeg — elsősorban is a nincstelen magyar földmunkásságra és a törpebirtokosságra kell támaszkodnia.

A földreform kérdése már túllépi a belső, magyar kisebbségi kereteket, de lehetetlen elhallgatni, hogy az újabb birtokrendezésnél elsősorban is a nemzetiségi érdekeknek kell érvényesülniök. A magyar földigénylőknek meg kell kapniok az őket megillető földet, ha mindjárt az eddigi földbirtok-maximumnak leszállítása árán is.

Kalmár István

A magyar hangosfilmek

Egy nyaláb kitünő orosz, néhány cseh s egy sereg jeles francia film meg Paul Muni nagy emberi filmei után fogalmat alkothattunk magunknak a jó filmekről. S mostanában ért ide hozzánk nagy hirdetések és üdvrivalgások között a magyarnyelvü hangosfilmek özöne.

Tolongva mentünk a mozikba. Milyen jó lenne a sok érthetetlen beszédű filmek után anyanyelvünkön szóló hangos filmet látni és hallani.

Olyan tömegek — igen, tömegek — is mentek megnézni a magyar filmeket, mlyek a szegényedés és a magyar szó hiánya miatt évtizedekimaradtak a mozilátogató közön-

ség sorából. S bizony kiábrándítóan szegényes filmeket láttunk heteken keresztül.

A romantika gőze lengi körül ezeket a filmdarabokat. A dzsentri, a vidéki nagybirtokos, méltóságos, kegyelmes uraimék; libacsapatok, nyájak, holdsütötte parkok, kettős és négyes magánfogatok, kártyacsaták; cséplő és arató jelenetek, persze dalolva, Országház. Halászbástya, vidéki uri kuriák és egy kép se az igazi magyar valóságról: szegénységről, kisebbségi sorsról, munkanélküliségről, a földnélküli magyarok pusztuló milliós tömegéről, városok senyvedt dolgozóiról. Könnyű pénzesek módis szórakozása van bennük.

Tartalomban magukon viselik ezek a filmek a különböző parancsuralmak után kapkodó, nemzetietlen keresztény kurzus szellemi sivárságát.

Párbeszédek filmen, elmés, pesti aszfalt-stílus, érdektelen, sablonos, rossz fényképezése szinpadnak, a szinpad eleven közvetlensége helyett a gép idegenitő távolságával.

Igaz, ezek a filmek nem is mind ujak. Évekkel ezelőtt legtöbbjét már játszották piacrakerülésük sorrendjében a néhai demokratikus Csehszlovák köztársaság kisebbségi magyarlakta vidékein mindenütt. De ha az újabban készülteket vesszük, akkor is sok kívánnivalót hagynak maguk után e filmek. Hába a szellemeskedések, a szinpadon „döglesztően" hatásos trükkök, hiába — az egyes filmekben — pazar kiállitás; ha nincs filmszerü tartalma, ha nincs rendező, aki a szinpad müvészeit változtatott játékmodorral dirigálná a lencse előtt — csak filmszerűtlen a film.

Általában a mesterséggé alacsonyodott magyar szindarabtermelés és a romantikus regényirodalom nyomja rá bélyegét ezekre a magyar filmekre.

Csupán két filmet lehet, mint — bizonyos fokig — kivételt emliteni. Az egyik a Hunyadi Sándor Bors István. c. szindarabja után készült [illegible]k. Ez volt az első itt bemutatott magyar film, melynek készitésekor a studióból kiment a filmoperatőr fotografálni a napvilágra. S eleddig az egyetlen magyar film, melyben — ha gyönge fuvallatként is, de — meglebben a szociális kérdések szele. A másik, amelyet eddig mint a legnagyobb sikert elért filmet tekinthetünk, a Zilahy Lajos Halálos tavasz c. lirai regénye témáját szabadon fölhasználó, hasonló cimü filmjáték. Élethü fényképezésével, valamint nagyszerüen rendezett jeleneteivel kiváló finom francia filmekre emlékeztet habár sekélyes témája, emberi közvetlensége mellett is, minden szociális vonatkozást messze elkerül.

A Jókai regények után készült filmek (Szegény gazdagok, Aranyember) szinte csak halom képillusztráció a gazdagmeséjü naiv regényekhez, de semmiesetre sem önálló filmalkotások, pedig csupa ismert szinpadi kiválóság játssza a fontosabb szerepeket.

A magyar filmek legtöbbjében bebizonyosodik, hogy nem elég jó a szinpadi szinésznek egyszerüen a fölvevőgép elé állni. Más müvészet a filmszinész müvészete és a filmnél fokozottabban szükség van a rendező hozzáértő, alapos, a szinpadi rendezőétől sokban elütő munkájára.

(Hol vagytok Angliában, Amerikában is hires, kényszerüen kivándorolt rendezőink?)

A film tipikusan realizmust kivánó müvészet, nem alkalmas a valótlanságok visszaadására. Megbosszulja magát a valóságtól való menekülés. Mert a film éppen a természeti és társadalmi valóságok saját élettörvényeik szerinti mozgásban való megmutatására alkalmas müvészet; — az erő és az anyag örökös játékának, formálódásának; a határtalan élet bemutatásának korlátlan lehetőségü müvészete.

A Halálos Tavasz, a Bors István, Aranyember (Brazovics Athanáz és barátai dorbézolása) és még egy-két más film néhány jelenete megmutatták, hogy a lelki történé-

sek érzékítését a farnciákéhoz hasonló finomsággal végzik a magyarok; fényképezésben is sokat tanultak a mesteri orosz filmektől, s a háttérben annyira döntő súlyú rendezői talentum sem hiányzik. Csak a témaválasztás sekélyessége teszi azt, hogy az igazán nagy filmek mellett olyan szegényesek a mi magyar filmeink. **Laták István**

A szovjet-bulgár gazdasági szerződés

A Szovjetunió és Bulgária között az utóbbi időben egyre jobban megerősödik a baráti viszony. Ennek az egyre erősödő baráti kapcsolatnak a gyökerei a szovjet és bulgár népek multjában, a két ország „történelmi rokonságában" és köztük fenálló kulturális kapcsolatokban gyökereznek.

A bulgár népnek a tizennyolcadik század második felében kezdődött ujjászületése már nagymérvü támogatást talál az orosz közvéleményben, amely hathatós segítséget jelent a bulgár iskola kialakulására is. Oroszországban nyer kiképzést sok, a bulgár nép nemzeti miveltségéért és politikai szabadságáért harcoló vezéregyéniség. A bulgár tudományos élet és irodalom az orosz kultura hatása alatt fejlődött. Egész nemzedékek tanultak és neveledtek Pavlov, Mendeljev és más orosz tudósok, valamint Puskin, Turgenyev, Gorkij, Gogol, Tolsztoj, Csehov és más világhirü orosz irók müvein.

Ez a baráti kapcsolat került kifejezésre az 1940 január 5-én Moszkvában kötött Szovjet—Bulgár kereskedelmi szerződésben is. A három évre megkötött szerződés a két állam közötti kereskedelmet és hajózást szabályozza, s kereskedelmi téren már nagy haladást idézett elő a két ország multbeli gazdasági csereforgalmával szemben. Ezentul a szovjet kereskedelem a bulgár kivitelnek (amely 1938-ban 10.5 milliárd léva, azaz 150 millió dollár volt), egy tizedét fogja felölelni.

Ezen szerződés következtében Bulgária egy egész csomó olyan árut tud beszerezni ipara és földmivelése részére, amelyeket eddig csak távoli országokból és nagyon kedvezőtlen feltételek mellett tudott importálni.

Ugyanis ezeknek a szükséges árucikkeknek nagyrészét a Szovjetunióban közvetlen megtalálhatja.

A Szovjet és Bulgária közötti gazdasági kapcsolatok fejlődése még beláthatatlan lehetőségeket igér.

A szerződés értelmében a Szovjetunió mezőgazdasági gépeket, fémet, petróleumtermékeket, mütrágyát, papirt, gyapotot és más termékeket fog szállitani Bulgáriának, a bulgár sertés, nyersbőr, rizs, dohány stb. szállításokkal szemben.

A bulgár földmivelésügyi miniszternek, Bagrinaiovnak a kijelentése szerint „a Szovjet-piacnak a bulgár árucikkek előtt való megnyitása igen kedvező kilátást teremt a bulgár mezőgazdaság fejlődésére."

Ezen gazdasági szerződés jótékony kihatása már abban is észlelhető, hogy amig a tengeri zárlat következtében Bulgária fémbehozatala sokkal csökkent és sok textilgyár kénytelen volt a munkát beszüntetni, vagy a munkaidőt csökkenteni, addig most a Szovjetunióval való gazdasági összemüködés eredményeként ezek a textilgyárak ujra kinyithatják kapuikat a nemrég munkanélkülivé vált munkások és tisztviselők előtt."

T. G.

Krónika

A finnek és oroszok megkezdték a hadifoglyok kölcsönös kicseréléséét.

Helsinkiben most adták ki a repülés háborús statisztikáját. Eszerint a szovjet-finn háború idején Finnország felett elrepült 14 ezer

640 orosz repülőgép. Ezek összesen 2 ezer 615 repülést végeztek. Ledobtak 100 ezer bombát. 516 helyet bombáztak. A repülőtámadásokból kifolyólag meghalt **összesen 140 polgári személy.** A támadások folytán megsebesült katonák száma kitesz több mint 10 ezer embert.

Akinek jó emlékezőtehetsége van, még nem felejtette el, hogy annakidején a polgári lapok napról-napra hozták az elszörnyítő jelentéseket a civil lakosság pusztulásáról Finnországban. A szovjet hadijelentések ugyan állandóan hangoztatták, hogy repülőik kizárólag katonai célpontokat bombáznak, de ki hiszi ezt el, amikor sokkal érdekesebb a hazugságok szörnyűségeinek hitelt adni! Most, ime maguk a finnek vallják be, hogy az a rengeteg szovjet repülő a ledobott 100.000 bombával mindössze 140 polgári személyt ölt meg.

New Yorkban, Londonban és más világvárosokban békeidőben egy nap alatt több közlekedési szerencsétlenség történik és a Reuter és Havas irodák még csak említésre méltónak sem tartják ezeket a szerencsétlenségeket.

Egyes angol lapok szerint az olaszok a Földközi tenger keleti felében, a Dodekanézosz szigetek mentén nagy flottaösszevonást hajtottak végre.

A román kormány megtiltotta a petróleum és búzakivitelt. A kormányhatározat értelmében az eddig kötött szerződésekben foglalt mennyiségeken kívül nem szabad sem petróleumot, sem búzát külföldre szállítani. Ez a kiviteli tilalom a várható rossz termés miatt látott napvilágot. A hivatalos jelentés ugyan nem említi, de magától értetődő, hogy Románia is, mint minden más állam gondoskodni kíván a szükséges háborús tartalékokról.

A viipuri öbölben, Koivisztóban és Tronzundban nagy csapat búvár és különleges búvár-különítmények hozzáfogtak, hogy a tenger fenekéről kiemeljék azokat a hajókat, amelyeket a finnek elsüllyesztettek, nehogy az oroszok kezébe essenek. Az elsüllyesztett finn hajók között vannak jégtörők, parti motorosok, uszályok és más szállító eszközök. Az oroszok most ezeket mind kiemelik és amennyiben használhatók, üzembe helyezik. Hír szerint már két ilyen kiemelt hajót üzembe is helyeztek.

Ebben az évben 3 ezer 500 tudományos kutató expedició indul útnak a Szovjetunió minden részébe, hogy ujabb ólom, szén, vas, mangánérc és nafta lelőhelyeket tárjanak fel. Ezekben a napokban indult el egy nagy expedició a Távolkeletre, ahol az Amúr folyó vidékén kutatnak majd ujabb fémek után. Ugyszintén expedició indult az Uralba, Szibériába, Ukrajnába. Harminc expedició fog elutazni a Kaukázusba, Krímbe és Délukrajnába ujabb naftatelepek felkutatására.

A Reuter-iroda jelentése szerint Indiában letartóztatták a hindú nemzeti szabadságmozgalom vezérét, Szaraszvatit. Szaraszvati, mint ismeretes, ez év márciusában Ramgarban nagy konferenciát hívott össze, amelyen a hindú nacionalisták az Összindiai Kongresszustól követelték, hogy semmiféle kompromisszumos megegyezést ne kössön az angol kormánnyal. Szaraszvati hívei a teljes függetlenségért harcoltak.

Úgy látszik, hogy a sokathangoztatott angol demokrácia a valóságban másképp fest, mint a rádiópropagandán keresztül. Az angol imperialista érdekek kedvéért gyakran félre kell tenni a demokrata elveket.

Ebben az évben ünneplik meg 500 éves évfordulóját a nyomda feltalálásának.

Egyes német lapok arról írnak, hogy nemsokára divatba hozzák a halbőrből készült ruhákat és üvegcipőket.

IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA:

Automata = önmagától müködő gép

Bizarr = különös, szertelen

De jure = jogilag

Groteszk = csodálatos, kalandos, fellengős

Logika = gondolkodástan

Pszihologia = lélektan

Szociográfia = a társadalom bizonyos egységeinek leirása

Talentum = tehetség

●

Előző számainkban már gyakrabban közölt idegen szavakat a jövőben nem közöljük.

A HID ELŐFIZETÉSI DIJA :

Jugoszláviában:

Egy évre 50.—, félévre 26.—, negyedévre 14.— dinár.
Egyes szám ára 2.50 dinár.

Magyarországon:

Egy évre 6.—, félévre 3.25, negyedévre 1.75 pengő.
Egyes szám ára 30 fillér.

Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük feltüntetni a küldött összeg rendeltetését

A HID 58.297 sz. postatakarékpénztári csekkszámlájára küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

Az elmaradt előfizetési díjak a lapot és előfizetőinket egyformán terhelik. Ezért lejáratkor azonnal újítsa meg előfizetését!

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és címmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért trója felelős. Levelek és kéziratok Administracija i redakcija HID Subotica, pošt. fah 88. címre küldendők.

Odgovorni urednik i izdavač: *Mayer Ottmar*, Subotica, VII. Kragujevačka 4.

Štamparija BRAĆA FIŠER, Subotica